

Millî Mücadele’de Batı Anadolu Kongrelerinde Alınan Mali Kararlar

*The Fiscal Decisions Taken at Congresses in the Western
Anatolia during the National Movement*

Hasan Ali POLAT*

ÖZET

Mütareke döneminde Kuvâ-yı Milliyelerin ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesi için Batı Anadolu’da Balıkesir, Nazilli ve Alaşehir kongreleri toplanmış ve özellikle Alaşehir Kongresinde, Batı Anadolu’daki direnişi tek bir merkezden idare etmek maksadıyla fevkalade önemli kararlar alınmıştır. Batı Anadolu’da gerçekleştirilen kongrelerde Heyet-i Merkeziyeler oluşturulup, Menzil Müfettişlikleri kurulmuştur. Bu müfettişlikler mali meselelerde büyük sorumluluklar üstlenmişlerdir. Kongrelerde, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin yeme-içme, giyim-kuşam, silah ve mühimmat noktasında desteklenmesi yönünde önemli kararlar alınmış ve bu kararların titizlikle uygulanmasına çalışılmıştır. İhtiyaçların düzenli bir şekilde karşılanabilmesi için halktan mal ve para bağışı (aynî ve nakdî teberrâ) taleplerinde bulunulmuştur. Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçlarını karşılamaya dönük bu talepler, vatandaşlar tarafından elden geldiği nispette karşılık bulmuştur. Heyet-i Merkeziyeler, elde edilen gelirlerin suüstimalinin önüne geçmek için de Menzil Müfettişliği aracılığıyla azami gayret göstermişlerdir. Nihayetinde kongrelerde alınan mali kararlar, titizlikle uygulanarak Kuvâ-yı Milliyelerin ihtiyaçları, dönemin şartları göz önüne alındığında oldukça ileri düzeyde karşılanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Mali Kararlar, Kongre, Yardım, Kuvâ-yı Milliye, Batı Anadolu

ABSTRACT

The congresses of Balıkesir, Nazilli and Alaşehir were met in the west of Anatolia to satisfy the needs of Turkish National Forces during the period of the armistice and the crucial decisions were taken especially at the congress of Alaşehir in order to carry on resistance in the western Anatolia. The Central Delegations and the Post-Inspectorships were constituted at the congresses in the western Anatolia. These inspectorships assumed important responsibilities on financial matters. The important decisions were taken related to the supporting the national forces with food, clothes, weapons and military supplies and it was handled delicately to put it into practice. The good and money donation were required from the people to respond the needs

* Okutman, Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu.

regularly. These demands to meet the needs the unions of the Turkish National Forces were supplied from the people as much as it was possible. The Central Delegations exerted considerably to prevent the misuse of the properties with the help of the Post-Inspectorships. As a result, the needs of the National Forces were met to the great extent by the application of the financial decisions taken at the congress carefully if the conditions of that period were taken into consideration.

•

KEY WORDS

Fiscal Decisions, Congress, Help, Turkish National Forces, the West Anatolia

Giriş

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nı kaybedince 30 Ekim 1918'de savaşı sona erdiren Mondros Mütarekesini imzaladı. Bu mütareke, Osmanlı topraklarının paylaşılmasına fırsat vermesinin yanında devletin yıkılış sürecini daha da hızlandırdı. Mütarekenin yedinci maddesi ile İtilaf Devletleri, *güvenliklerini tehdit eden herhangi bir stratejik noktayı* ele geçirme hakkına sahip oldular¹. İtilaf Devletleri yetkilileri, kendi lehlerine olan bu mütarekeyi derhal uygulamaya koydular ve 6-12 Kasım 1918 tarihleri arasında Çanakkale Boğazının istihkâmlarını ele geçirdiler. 13 Kasım 1918'de, birkaç Yunan zırhlısı ile birlikte İtilaf Devletleri donanmaları, Dolmabahçe sarayı önüne demirlediler². Osmanlı Devleti'nin başkentini işgal ettiler. Böylelikle İtilaf Devletleri, padişah ve hükümet üzerinde baskı kurmuş oluyorlardı. Padişah ve hükümet baskı altına alınınca, işgaller, 1919 yılında genişletilerek devam ettirildi. 1919'da, İzmir (15 Mayıs), Urla, Seferihisar (16 Mayıs), Çeşme (19 Mayıs), Torbalı (20 Mayıs), Menemen (22 Mayıs), Manisa, Bayındır, Selçuk (25 Mayıs), Aydın, Tire (27 Mayıs) ve Ödemiş (30 Mayıs)'i işgal edildi³.

İtilaf Devletlerinin işgalleri karşısında Batı Anadolu'daki Redd-i İlhak cemiyetlerinin de destekleriyle direniş hareketleri ortaya çıktı⁴. Ortaya çıkan Kuvâ-yı Milliyeler, işgalci kuvvetlere karşı silahlı direnişe başladılar. Zaten Anadolu halkının gerçekleşen/gerçekleştirilecek işgallere silahla karşı koyacağı, 17-19 Mart 1919 tarihleri arasında Aydın, Balıkesir, Muğla, Manisa ve Denizli'den gelen temsilcilerin katılımıyla İzmir'de toplanan Müdafaa-i Hukuk Kongresinde belirtilmişti⁵. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği şayiası üzerine toplanan bu kongrede; Wilson prensiplerine dikkat çekildikten sonra İz-

¹ *Türk İstiklal Harbi I Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı (TİH)* (1999). Ankara: 47.

² *Yeniğün*, 14 Teşrin-i Sani 1334 [14 Kasım 1918], Nu: 71; "22 İngiliz, 12 Fransız, 17 İtalyan ve 4 Yunan savaş gemisinden kurulu bu donanma 13 Kasım 1918'de Marmara'ya girerek Dolmabahçe önünde demirledi". Bkz. Selahattin Tansel (1991). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c. I, İstanbul: 54.

³ Doğan Ersoy (1988). "Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Hareketinin Malî Kaynakları", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 199; İzmir'i işgal eden Yunanlılar İstanbul'a da talip olmuşlardır. Fakat İngiltere İstanbul'u işgal hakkını kendi elinde tutmak istemiştir. Mesela Rum Patrikhanesini destekleyen Eklisiasitiki gazetesinde yer alan bir makalede, Rum milletinin zulümlere maruz kaldığından bahsedilmekte ve Wilson Prensiplerinden hareket ederek 1453'te yapılan haksızlığın giderilmesi ve İstanbul'un tekrar Rumlara iade edilmesi istenmektedir. Bkz. *Yeniğün*, 27 Teşrin-i Sani 1334 [27 Kasım 1918], Nu: 84.

⁴ Mücteba İlgürel (1992). "Balıkesir Kongreleri", *DİA*, c. 5, İstanbul: 15.

⁵ Âsaf Gökbel (1964). *Millî Mücadele'de Aydın*, Aydın: 33-34.

mir'in işgal edilemeyeceği belirtilmiş, eğer İzmir işgal edilirse, işgale silahla karşı konulması kararlaştırılmıştır⁶.

Mütareke döneminde, Yunanlıların Anadolu'yu işgal etmek istemelerine ve bunu gerçekleştirme yönündeki çabalarına İstanbul Hükümetinin sessiz kalması, Anadolu insanı nazarında Padişah ve İstanbul Hükümetinin imajını sarsmıştır⁷. İstanbul Hükümetinin bu tutumu karşısında Anadolu halkı kendi başının çaresine bakmaya çalışmış, işgallere karşı çözüm yolları aramıştır. Nitekim Yunan ilerleyişini durdurmak için 27-28 Mayıs 1919'da Ödemiş Kuvâ-yı Milliyesi oluşturulmuş ve bu Kuvâ-yı Milliye teşkilatı Yunanlılarla çetin bir mücadeleye girişmiştir. Bundan sonraki süreçte Batı Anadolu'nun hemen hemen her yerinde Kuvâ-yı Milliye teşkilatları ortaya çıkarılmış, Kuvâ-yı Milliyeler vasıtasıyla bir Milli Mücadele'ye girilmiştir⁸; fakat Osmanlı yetkilileri, direnişin memle-

⁶ Ahmet Emin Yaman (1988). "Anadolu'da Kongre Kararlarında Silahlı Direniş Güçlerinin Mali Finansmanı ile İlgili Hükümler", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.1, Ankara: 88.

⁷ İzmir'in işgali hadisesi ile galeyana gelen halk, işgalin geçici olduğu yönünde teskin edilmeye çalışılmış ve Padişah Vahdettin tarafından bir beyanname yayımlanmıştır. Bu beyanname: "Bu hâl esef-i iştimal İzmir işgali ile ânı ta'kib eden vekâyi-i fecânın ve Anadolu vilâyât-ı şarkiyesi mukadderatı hakkında işâe edilen rivâyâtın efkâr-ı ahâlîde hâsıl eylediği te'sîrât neticesi olup vukûât ve şâyât-ı mezkûreden bi'l-cümle efrâd-ı ahâlimizle beraber kalbimizde husûle gelen te'sîrât pek amîk ve hukûk-u devlet ve milletin sıyânet-i emrinde sarf-ı mâ-hâsıl-ı gayret etmek cümlemiz için pek tabii ise de şu ân-ı mühimde hükûmet ve millete terettüb eden vazîfe-i teşebbüsât ma'kûle-i siyasiye ve ittihad-ı ârâ-yı umûmiye ile muhafaza-i hukûka çalışmaktan ibaretdir..." denilmekte ve ülkenin içinde bulunduğu durum açısından makul bir siyaset takip edilmesi gerektiği dikkatlere sunulmaktadır. Bkz, *Takvim-i Vekayi*, 21 Eylül 1335 [21 Eylül 1919], Nu: 3651; *Alemdar*, 21 Eylül 1335 [21 Eylül 1919], Nu: 179-1579.

⁸ Direnişi gerçekleştiren/gerçekleştirecek akıncı müfrezelerinin ihtiyaçları, müfrezelerin en yakınında bulunan köy veya köyler tarafından karşılanacaktır. Akıncılar yasasının mali hükümleri şöyledir: "Müfrezelerin iâşesi misafir suretiyle muntkâsı kurasına ait ise de hiçbir zaman yemek ve yatak için beğenmemelik gibi uygunsuz bir hâlâtâ ictisâr olunamaz. Zira, bu gibi hâlât mesuliyeti daî ve ahâlinin nefretini muciptir (Madde 8). Efrâdın ilbası için düşmana baskın yapmak lazımdır. Eğer düşmandan temin edilemezse her bir neferin ilbası, hayvanın nalı bir köy tarafından temin edilmek mecburiyeti hâsıl olur. Fakat bu keyfiyet de yine o köyün heyet-i ihtiyariyesi ve eşrafi toplanır ve burada düşman içinde kalan akıncı müfrezelerinin hiçbir taraftan muavenet görmediklerinden bahsederek ve hissiyat-ı diniye ve milliyeleri okşanarak ilbas edilecek neferin ismini söyleyip ilbasının temini rica edilmek suretiyle olur. Bu heyet tarafından ilbası temin edildiği zaman miktarını havi bir zabıt varakası tutulur ve bu zabıt varakası kumandan tarafından hıfz edilerek, ahaliye ve eşyaya mukabil kumandan, kâtip ve bir neferin mensup olduğu takım ve manga kumandanı mühür ve imzalarını havi birer mazbata verilir. Ve bu mazbatalar numara tahtında kaydedilir. Aksi surette hareket mesuliyeti müstelzimdir (Madde 10). Hiçbir sebep ve bahane ile bir şahıstan, köy ve kasabadan para talep edilemez. Yalnız erbab-ı hamîyyet ve vatanperveran tarafından teberru suretiyle gönderilenler müstesnadır. Bu gibi teberruatta bulunan zevata teşekkür edilmek üzere isimlerinin bildirilmesi lazımdır (Madde 11)". Bkz. İbrahim Ethem Akıncı (1989). *Demirci Akıncıları*, Ankara: 113.

keti felakete sürükleyeceğini vurgulamışlar, bütün meselelerin İtilaf Devletleri ile *iyi ilişkiler içerisinde olmakla* çözülebileceğini belirtmişlerdir⁹.

Mütareke döneminde memleketin ekonomisine baktığımızda; ekonominin iyi bir durumda olmadığını görmekteyiz. Zira devlet, XVIII. yüzyıldan bu yana ciddi sıkıntılarla karşı karşıyadır; gerilemektedir ve bu dönemde birçok savaşa iştirak etmiş, bu savaşların pek çoğunu da kaybetmiştir. Savaşlar Osmanlı ekonomisini alt üst etmiştir. Devlet yetkilileri, büyük devletlerden borçlar almak suretiyle ekonomiyi rahatlatmaya çalışmışlar, fakat başarılı olamamışlardır. Osmanlı Devleti, bir müddet sonra, aldığı borçları ödeyemez hale gelince de 1881’de Düyûn-ı Umumiye İdaresi ortaya çıkmıştır, böylelikle devletin gelirlerinin bir kısmına el konulmuştur. Osmanlı ekonomisi, I. Dünya Savaşı ve mütareke döneminin zor şartlarında daha da bozulmuştur. Milli gelirden kişi başına düşen pay ciddi bir şekilde azalmıştır. 1919 yılı itibariyle devlet, memurlarına aylık ödeyemez hale gelmiştir. Devlet, büyük bütçe açıkları ile baş etmek zorunda kalmıştır. Netice itibariyle anlaşılmaktadır ki; mütareke döneminde Osmanlı Devleti, ekonomik bakımından çok zayıf bir devlettir¹⁰. İşte İstiklâl Harbi; borçlanmanın, fiyat artışlarının, bütçe açıklarının yüksek seviyede olduğu, üretime katılan nüfusun savaşlar dolayısıyla oldukça azaldığı ve buna bağlı olarak da üretimin azaldığı ve geride kalan halkın da zor şartlar altında yaşam mücadelesi verdiği bir dönemde vücut bulmaya başlamıştır.

Kuvâ-yı Milliye teşkilatlarının insan kaynağını; milli ve vatani duygularla hareket eden gönüllüler, köylerden ve kasabalardan bir nevi askere alma şeklinde toplanan kimseler, zeybekler, dağda gezen eşkıyalar, asker kaçakları, suç işleyip adalatten kaçanlar, hapishaneden çıkarılan mahkûm ve zanlılar, iç isyan olaylarına katılıp bağışlanmak için Kuvâ-yı Milliye’ye sığınanlar, işgallerden yakınları zarar görmüş olup da intikam için silahlarına sarılanlar ve macera peşinde koşan insanlar oluşturmaktaydı¹¹. Mütareke döneminde ortaya çıkan Kuvâ-yı Milliye teşkilatlarının ihtiyaçlarının karşılanması hususunda başlangıçta mali kaynağa pek ihtiyaç duyulmazken, direnişte sayısal olarak her geçen gün artış görülmeye başlayınca mali sorunlar da ortaya çıkmaya başlamıştır.

⁹ Anadolu’da gerçekleştirilen işgallere karşı Kuvâ-yı Milliye teşkilatlarının silahlı direnişe kalkışmaları üzerine Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey, yayımladığı bir tamim ile bütün vilayetleri uyarmıştır. Bu tamime göre; “*Hakşikane, gasibane, gaddarane işgallerden ne denli müteessir ve münfaî olunursa olsun, Hükümet-i Osmaniye bu sıralarda harp ve darba tutuşamaz. Çünkü bu gün varlığı için siyaseten müdafaa edebilir vaziyettedir.*” (18 Haziran 1335/1919), BOA, DH-KMS, 53-2/13.

¹⁰ Alptekin Müderrisoğlu (1990). *Kurtuluş Savaşı’nın Malî Kaynakları*, Ankara: 92-97.

¹¹ Adnan Sofuoğlu (2002). “Mondros Mütarekesi Sonrası Türkiye’nin İşgaline Karşı Milli Direniş: Kuvâ-yı Milliye (1918-1921)”, *Türkler Ansiklopedisi*, c. 15, Ankara: 623.

Aynı ve nakdi teberrû (mal ve para bağıışı) adı altında halktan vergiler toplanmış, direnişin sağlıklı olarak yürütülebilmesi için de yeni kaynak arayışına gidilmiştir¹². Nitekim Batı Anadolu'da toplanan Balıkesir, Nazilli ve nihayet Alaşehir kongrelerinde, işgal kuvvetlerine karşı verilen mücadelede sürekliliği sağlamak ve milli birliklerin her türlü ihtiyaçlarını düzenli olarak karşılayabilmek maksadıyla önemli kararlar alınmıştır. Bu kongrelerde alınan kararlar ciddiyetle uygulamaya konulmaya çalışılmıştır.

A. Balıkesir Kongrelerinde Alınan Mali Kararlar

Mevcut silahların cephelere sevk edilmesi ile depolarda silah kalmamış, her geçen gün çoğalan Kuvâ-yı Milliye birliklerinin intizama alınmaları, beslenmeleri ve muntazam olarak sevk ve idareleri için esaslı tedbirlere ihtiyaç duyulmuştur¹³. Ayrıca bazı komutanların masum halka yapmış oldukları zulümlere de bir tedbir alma gerekliliği doğmuştur. Halktan bağış toplanması hususunda da belli kurallar veya yazılı metinler olmadığı için keyfilik baş göstermekte ve bunun da bir düzene konulması gerekmektedir¹⁴. Nitekim Soma, Kırkağaç, Ayvalık ve Akhisar cephelerinin bağlı bulunduğu *Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti*, direnişi sürekli hâle getirebilmek, Kuvâ-yı Milliye'yi merkezileştirmek ve mali işlerini bir düzene koymak amacıyla Balıkesir Kongresinin toplanmasına karar vermiştir¹⁵. Bunun üzerine 28 Haziran-12 Temmuz 1919 tarihleri arasında Birinci Balıkesir Kongresi toplanmıştır. Hacim Muhittin Çarıklı gibi isimlerin öncülüğünde¹⁶ toplanan kongrede, Balıkesir'de bir Heyet-i Merkeziye'nin teşekkülüne karar verilmiş, bu yeni teşekkülün, cepheler ve kazalarda ayrı ayrı temsil edilmeleri kararlaştırılmıştır. Cephedeki kuvvetlerin hangi kazaların yardımıyla beslenecekleri, Redd-i İlhak Heyetlerinin yetki ve görevleri, cephelere asker sevkıyatı ve takviyesi için hangi kazalardan ne kadar askerin hangi cepheye sevk edilecekleri de bu kongrede tayin ve tespit edilmiştir¹⁷. Yine bu kongre ile

¹² Alptekin Müderrisoğlu (1994), "Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.13, Ankara: 33-35.

¹³ Kazım Özalp (1985). *Millî Mücadele (1919-1922)*, c. I, Ankara: 38.

¹⁴ Bülent Tanör (1998). *Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920)*, İstanbul: 177.

¹⁵ Müderrisoğlu (1990): 192.

¹⁶ Ayrıca Hacim Muhittin Çarıklı kongre başkanı seçilmiştir. Hatıratında, 9 Temmuz 1919 tarihinde kongre başkanlığına seçildiğini şu cümlelerle ifade etmektedir: "...Bu gün beni Reis-i Umûmî'de yaptılar. Şimdi vatanın bütün mesuliyeti benim üzerime yükleniyor..." Bkz. Hacim Muhittin Çarıklı (1969). *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvâ-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)*, Ankara: 23.

¹⁷ Özalp (1985): 38; Ayrıca bkz. Doğu Ergil (1981). *Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi*, Ankara: 72.

silahlı direniş güçlerinin merkezileşmesi ve resmi bir kimlik kazanması yolunda da ilk ciddi adım atılmıştır¹⁸.

Heyet-i Merkeziye, Birinci Balıkesir Kongresinin ardından boş durmayıp, cephelerin ihtiyaçlarının karşılanması ve sıkıntıların giderilmesi için yeni toplantılar düzenlemiştir. Bu bağlamda, 23 Temmuz 1919'da Fetvâhâne'de yapılan toplantıda Teşkilat, Maliye ve Levazım heyetleri teşkil edilmiştir¹⁹.

Teşkilat, Maliye ve Levazım heyetlerinin çalışmaları, Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını karşılamak noktasında etkisiz kalmış, masrafların yeterli düzeyde karşılanabilmesi için yeni kaynakların bulunması gerekmiştir. İhtiyaçların daha düzenli olarak karşılanması ve mali sorunların giderilmesi için ikinci bir kongrenin toplanması gerekli görülmüştür. İkinci Balıkesir Kongresi *vatanı düşman işgalinden kurtarmak* ve Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanmasını sağlamak gayesiyle 26 Temmuz 1919'da toplanmıştır²⁰. Hacim Muhittin Bey'in başkanlık ettiği kongrede çok önemli mali kararlar alınmıştır²¹. Tüm yapılanması ile Milli Mücadele'nin dönüm noktalarından biri olan İkinci Balıkesir Kongresinin aldığı kararların analizi ekonomik açıdan dikkate değer sonuçlar ortaya koymaktadır: bu kongre ile silahaltına alınanların ücretleri ile yiyecek ve giyecek masraflarının nereden karşılanacağına varıncaya kadar her şeyin detaylı bir şekilde karara bağlandığını görmekteyiz. Ayrıca karara bağlanan bu düzenlemede, eşraftan bir kişinin, bir anlamda kontrol mekanizması olması açısından askerlerin başında gözlemci olarak bulunması gerektiği belirtilmiştir. Her ilçe kurulu tarafından milli orduya gönderilecek komutan ve erlere verilecek olan belgelerde olması gereken, *her askerın almış olduğu eşyanın ve para miktarının yazılması kararı*, kongrenin, yapılacak olanları kayıt altına alma hususundaki hassasiyetini göstermesi bakımından önemlidir²². Ayrıca bu karar ile çeteciliğin de önüne geçilmek istenmektedir²³. Askerin bir yerden başka bir yere gönderilmesine ve işlerinin teminine Merkez Kurulunun aracılık etmesinin kararlaştırılması, yönetimde Merkez Kurulunun etkin bir şekilde söz sahibi

¹⁸ Ergil (1981): 72; Yaman (1988): 89.

¹⁹ Mücteba İlgürel (1999). *Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*, Ankara: 99.

²⁰ Kongrenin toplanma gayesi almış olduğu kararlarda şöyle belirtilmektedir: "*Kongrenin maksat ve gayesi, istihlâs-ı vatanıdır. Her ne suretle olursa olsun siyasetle işgali nefretle reddeder* (Madde 4)." Bkz. Çankılı (1969): 112.

²¹ Kongre kararlarının tamamı için bkz. Celal Bayar (1997). *Ben de Yazdım*, c. 8, İstanbul: 190-192; Adnan Sofuoğlu (1994). *Kuvâ-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu (1919-1921)*, Ankara: 142-146; Çankılı (1969): 112-115; Bu kararların sadeleştirilmiş şekli için bkz. Müderrisoğlu (1990): 193-197.

²² Çankılı (1969): 113-115.

²³ Yaman (1988): 90.

olmak istediğini/olduğunu göstermektedir. Merkeziliği sağlayabilmek için oluşturulan Merkez Kurulu, hesaplarını düzenli olarak tutabilmek için yeteri kadar memur çalıştırma konusunda ve bunlara verilecek maaşın tayininde yetkili idi. İstanbul Hükümeti tarafından bölgeden vergi olarak toplanan zahirenin İzmir'e gönderilmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan tedbirleri almak, yine bu Merkez Kurulunun görevlerindendi²⁴. Merkez Kurulunun toplanan zahirenin İzmir'e gönderilmesinin önüne geçmek istemesi, zahireyi İstanbul Hükümeti yerine acil olarak ihtiyacı olan Kuvâ-yı Milliye birliklerine aktarmak isteyişindedir. Bu madde üzerinde biraz düşünürsek; Merkez Kurulu, İstanbul Hükümetinin Anadolu insanından vergiler toplamasını haksız bir uygulama olarak görmektedir ve dolayısıyla eğer bir vergi toplanacaksa bunun, Anadolu'nun işgal edilmesine sessiz kalan İstanbul Hükümeti tarafından değil de, Anadolu'yu işgalden kurtarmak isteyen *Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Heyeti* tarafından toplanmasının uygun olacağını düşünmektedir, gibi bir sonuç elde edebiliriz.

Kongrede, ilçelerin yüklenecekleri giderler bir bütçe konusu olarak kabul edilmiş, fakat dönemin şartları el vermediğinden, bütçe hazırlama yoluna gidilemeyip yetkilerin ilçe heyetlerince kullanılması öngörülmüştür. Kongrede genel giderlerin, her yerin büyüklük ve zenginliğine göre bölünmesi ve bu bölümlerin katılımıyla karşılanması²⁵ ve bir dahaki sefere toplanacak olan kongreye katılımın, her bölgenin vereceği paranın yüzdesi oranında üyeye gerçekleşmesi kararlarının alınması, sosyal adaletin sağlanması adına önemli bir adımdır. Fakat alınan bu kararların yeterli olduğunu söylemek güçtür. Mesela; halktan toplanacak olan aynı ve nakdi teberrûnun miktarı belli esaslara bağlanmamış, keyfi uygulamalar yine devam etmiştir. Yine İkinci Balıkesir Kongresinde; subaylara ve erlere verilecek maaş ve ikramiye ile şehitlerin ailelerine ve yaralılarına verilecek hediyelerin miktar ve derecesi mahallerinin teşkilatının takdirine bırakılıyordu. Cephe gerilerinde oluşturulmak istenen Menzil Müfettişlikleri, kongrenin, Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanması adına attığı

²⁴ Çarıklı (1969): 114-115.

²⁵ Kongre kararlarında her ilçenin yükleneceği giderler şöyle aktarılmaktadır: "*Masarif-i umûmiyenin, her yerin cesamet ve serveti nisbetinde taksim edilmesi münasib görülmüş ve neticede Balıkesir kazası masarif-i umûmiyenin %21'ine Edremit %17'sine, Burhaniye %7'sine, Balya %4'üne, Bandırma %10'una, Gönen %6'sına, Sındırgı %4'üne, Gördes %4'üne, Soma %5'ine, Bergama %2'sine iştirak etmesi takarrur etmiştir.* (Madde 14)." Bkz. Çarıklı (1969): 114; Dikkat edilirse yukarıdaki yüzdelerin toplamı seksen (80) çıkmaktadır. Sabahattin Selek'e göre; yukarıdaki maddede eksiklik vardır ve geride kalan %20'yi karşılayacak ilçeler bu listeye alınmamıştır. Bkz. Sabahattin Selek (1970). *Millî Mücadele –Ulusal Kurtuluş Savaşı-*, c. I, İstanbul: 263; Alptekin Müderrisoğlu ise bu geride kalan %20'yi "*diğer ilçeler*" olarak belirtir. Bkz. Müderrisoğlu (1990): 198.

önemli adımlardan birisidir²⁶. Bu karar ile mücadelede süreklilik sağlanması amaçlanmıştır.

İkinci Balıkesir Kongresinden sonra Batı Anadolu'da Alaşehir Kongresi toplanmış, direnişin birleştirilmesi adına önemli adımlar atılmıştır. Alaşehir Kongresinin toplanma gerekçesi ve aldığı kararlar ileride ayrıntılı bir biçimde ele alınacağından burada sadece ismini zikretmekle yetineceğiz. Bizim burada belirtmek istediğimiz husus Alaşehir Kongresinden sonra Balıkesir'de tekrar bir kongrenin toplanmasına ihtiyaç duyulmuş olduğudur. Nitekim Alaşehir Kongresi kararları ışığında yeniden bir durum değerlendirmesi yapılması uygun görülmüş ve kongre heyeti ilk toplantısını 16 Eylül 1919'da gerçekleştirmiştir²⁷. Üçüncü Balıkesir Kongresine bakıldığı zaman kongrenin hitap ettiği çevrenin oldukça genişlediği görülmektedir: Bilecik dâhil bütün Bursa vilayeti temsilcileri, İzmir kuzey cephelerinin siyasi ve askeri kanatlarıyla Marmara Denizi'ne ve Çanakkale'den Eskişehir hududuna kadar olan bütün bölge sakinleri temsilcilerinin kongreye iştirak etmeleri bunun en bariz delilidir²⁸. Üçüncü Balıkesir Kongresinin ve kararlarının ayrıca bir kaydı yoktur. Bu kongre hakkındaki bütün bilgiler Hacim Muhittin Çarıklı'nın hatıratına dayanmaktadır²⁹.

Kongre heyeti, ilk olarak, *cephelerdeki teşkilat kadrosu* hakkındaki öneriyi görüşüp kabul etmiştir. Kongrede, her cephede, milli bir alay bulundurulması ve bu alayın iskeletinin daima hazır tutulması kararlaştırılmıştır. Alınan kararlara göre; savaş başladığında taburlar ve bölükler hızlı bir şekilde örgütleneceklerdir. Cephelerde sükûnet hâsil olunca da, her bir bölükte kırk kişi bulunacak, üç bölükten bir tabur, üç taburdan da bir alay oluşacaktır. Cephedeki efrat birer ay nöbetleşe görev yapacaktır. Cephe teşkilatının önemli bir özelliği, cephede tutulan asker sayısını en aza indirecek esnek bir örgütlenmenin seçilmesidir. Nitekim bilinmektedir ki, direnişin sürdürülebilmesi için, mali yönden desteğin devam etmesi gerekmektedir. Bu anlamda tarımsal üretimin devamlılığının sağlanması şarttır. Uzun süren savaşlar Anadolu'daki erkek nüfusunun azalmasına sebep olmuştur. Nöbetleşe askerlik sisteminin uygulanmasıyla hem ta-

²⁶ Çarıklı (1969): 113-115.

²⁷ Bu kongre Hacim Muhittin Çarıklı'nın hatıratında İkinci Balıkesir Kongresi olarak geçmektedir. Bkz. Çarıklı (1969): 58.

²⁸ İlgürel (1999): 123.

²⁹ İlhan Tekeli-Selim İlkin (1989). *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Ankara: 208.

rimsal üretimin devamlılığı sağlanmaya çalışılacak, hem de savaş olmadığı zamanlarda askerlerin terhis edilmesi suretiyle tasarruf elde edilecektir³⁰.

Kongre delegeleri, 19 Eylül 1919 tarihli toplantısında Menzil Teşkilatı ve Vezâif Talimatnamesini kabul ettiler. Bu talimatnamede, geniş yetkilerle donatılan Menzil Müfettişliklerinin görevleri detaylı bir şekilde bildiriliyordu. Subaylara ve erlere verilecek olan günlük erzak miktarı dahi ayrıntılı olarak tespit edilmişti. İaşenin harcanmasının nasıl denetleneceği ve hesapların nasıl tutulacağı da yine bu talimatnamede ayrıntılı olarak gösterilmekteydi³¹. Birkaçını ele aldığımız bu talimatname hükümleri, kongre heyetinin, Anadolu insanından bin bir zorluklarla topladığı bağışların, amacına uygun olarak kullanılması hususunda ne kadar hassas davrandığının aşikâr delilidir.

Üçüncü Balıkesir Kongresinden sonra Heyet-i Merkeziye, halktaki milli heyecanı artırmak ve Kuvâ-yı Milliye bilincini güçlendirmek maksadı ile bir de gazete yayımlanmasına karar verdi. Bunun üzerine 16 Kasım 1919 tarihinden itibaren *İzmir'e Doğru* gazetesinin yayımlanmasına başlandı³².

Dördüncü Balıkesir Kongresi, Anzavur olayı ve Milne Hattı meselesinin bir sorun olarak ortaya çıktığı ve Yunan saldırılarının arttığı bir sırada 19 Kasım 1919'da toplandı³³. Bu sebeptendir ki, kongre, Anzavur olayı ve Milne Hattı meselesi üzerine yoğunlaştı. Bu kongre ile ilgili önemli bir husus da; Mustafa Kemal Paşa hareketine karşı bağımsızlığını sürdürerek *Redd-i İlhak* adını taşıyan hareketin, bu kongrede, *Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine* katılarak, bu adı almayı kabul etmesidir. Böylece Anadolu'daki direnişin, merkezi bir teşkilat hâlini alması yönünde önemli bir adım atılmıştır³⁴.

Dördüncü Balıkesir Kongresi ile Beşinci Balıkesir Kongresi arasındaki 1919'un Aralık ve 1920'nin Ocak aylarında memlekette şiddetli bir kış geçmekteydi. Düşmana baskına giden Kuvâ-yı Milliye birliklerinin kışlık giysi ihtiyaçları artmıştı. Heyet-i Merkeziye, *Hedâyâ-yı Şitâiye* adında bir yardım kampanyası oluşturdu. Yardımları toplamak için de Hacı Kâmile Hanım ile Zeynep Ha-

³⁰ Ahmet Aydın Bolak (1988). "Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 86; Çarıklı (1969): 222; Tekeli (1989): 209-221.

³¹ Menzil Teşkilatı ve Vezâif Talimatnamesi hükümlerinin tamamı için bkz. Çarıklı (1969): 225-229.

³² *İzmir'e Doğru*, 16 Teşrin-i Sani 1335 [16 Kasım 1919], Nu: 1; Tanör (1998): 121-122.

³³ Sofuoğlu (1994): 227.

³⁴ Tekeli (1989): 234.

nımı görevlendirdi. Bu yolla Kuvâ-yı Milliye birliklerinin kışlık ihtiyaçlarının giderilmesine çalışıldı³⁵.

Bu arada Anzavur isyanının tekrar baş göstermesi, Yunan cepheleriyle yeteri kadar ilgilenilememesine sebep olmuş ve cephelerde birtakım olumsuzluklar meydana gelmiştir³⁶. Alınan bütün önlemlere rağmen Kuvâ-yı Milliyece, Düyûn-ı Umûmiye ambarlarına el konulmasına devam edilmiştir. Bu sorunlara çözüm üretmek için bir kongre toplanması uygun görülmüş ve bu gaye ile Beşinci Balıkesir Kongresi 10 Mart 1920'de toplanmıştır³⁷.

Beşinci Balıkesir Kongresinde çok önemli mali kararlar alındı³⁸. İkinci Balıkesir Kongresinden itibaren yapılmak istenen fakat yapılamayan bütçe, bu kongrede hayata geçirilmeye çalışıldı. Bütçede, giderlerin 300.000 lira tutarında olacağı tahmin edildi³⁹. Gelir kaynaklarını; belediye bütçelerinde tahmin edilen gelirlerin fazlasının yarısı, mezbaha ve Pazar vergilerinin bir misli fazla toplanarak Kuvâ-yı Milliye'ye verilmesi, her nöbetleşme için 100 lira toplanması ve tüccar mallarından toplanan Oktruva vergisi oluşturmaktaydı⁴⁰. Yapılan bu bütçe ile direniş hareketine düzenli ve sürekli gelir sağlanmaya çalışılmıştır. Kongre heyeti, hükmettiği sahada mali hususta İstanbul Hükümeti yerine kendisini yetkili görmektedir. Bu kongre ile aynı ve nakdi teberrû yanında, bazı vergilerin de toplanılmasına başlandığı görülmektedir⁴¹. Yine bu kongre kararlarına göre; her ilçe, Merkez Kuruluna ayda 7.000 lira göndermekle yükümlü tutulmaktadır⁴². Köy ve mahallelerdeki Heyet-i İdarenin, idari vazifeleri de,

³⁵ Ahmet Aydın Bolak (1990). "Balıkesir Heyet-i Merkezîyesi'nin Karar Defteri", *Millî Mücadele'de Balıkesir*, İstanbul: 95; İlgürel (1999): 203.

³⁶ Özalp (1985): 102.

³⁷ Sofuoğlu (1994): 298-299.

³⁸ Kongre kararlarının tamamı için bkz. Sofuoğlu (1994): 300-304; Tekeli (1989): 238-243; Mali kararların sadeleştirilmiş şekli için bkz. Müderrisoğlu (1990): 240-242.

³⁹ Tekeli (1989): 242.

⁴⁰ Oktruva=Giriş Vergisi: "Bir yerleşim birimine giren kişi ya da mallardan yerel idarelerce alınmış, Anadolu'da ayakbaşı parası ve oktruva olarak da bilinen vergi.", Bkz. (<http://tdkterim.gov.tr/bts> Erişim Tarihi: 02.01.2012); Tüccarlardan toplanacak vergi ile ilgili olarak şöyle denilmiştir: "Aşağıda yazılı tüccar mallarının ithalat ve ihracatlarından muayyen bir resim alınacaktır. Bu okkasından 1 kuruş, sair zahireler 20 para, susam ve pirinç 2 kuruş, fasulye ve mercimek 1 kuruş, tütün 5 kuruş, afyon 50 kuruş, üzüm 2 kuruş, incir 60 para, şeker 2 kuruş, palamut kantarına 2 kuruş, badem içi okkasına 10 kuruş, ceviz içi 6 kuruş, acı badem 6 kuruş, bal 5 kuruş, çivi ve demir 20 para kösele 10 kuruş, gaz (sandığı) 2 kuruş, zeytinyağı (okkasına) 3 kuruş (Kırkağaç ve Akhisar müstesna), iplik paketine 10 kuruş, manifatura büyük balya 500 kuruş, küçük balya 300 kuruş, yumurta tanesine 5 para, ispiro kilosuna 50 kuruş, rakı vesair müskirat okkasına 100 kuruş ve diğer eşya için mahallin tayin edeceği miktar (Madde 28/4)." Bkz. Tekeli (1989): 242-243.

⁴¹ Müderrisoğlu (1990): 243.

⁴² Tekeli (1989): 240.

*cephelere lüzumlu miktar efrat sevk etmek ve ahaliden para toplamaktır*⁴³. İkinci Balıkesir Kongresinde kabul edilen *her kazanın belli oranlarda umumi masraflara katkıda bulunması* kararı da yinelenmiştir⁴⁴. Cephaneyi israf edenlerin beher fişek başına bir gün fazladan hizmet görmeleri, daimi efrattan ise 25 kuruş cezaya çarptırılması hakkındaki karar⁴⁵, elde bulunan mühimmatın ne kadar dikkatli sarf edilmeye çalışıldığıının göstergesidir. Böylesi bir kararın kongrede alınması, kongre heyetinin, milli mücadelenin ekonomik olarak da yükünü sırtlayan Anadolu insanını ne kadar düşündüğünün bir göstergesidir. Bu titizlik, Kuvâ-yı Milliye birliklerinde görev alanlara verilecek maaş miktarlarının tayini hususunda da göze çarpmaktadır. Birliklere, rütbe ve görevlerine göre 900 ila 4.000 kuruş arasında aylık verilmesi kabul edilmiştir⁴⁶.

B. Nazilli Kongrelerinde Alınan Mali Kararlar

Yunan saldırılarını durdurmak için Köşk'te kurulan cepheye oldukça büyük bir kuvvet toplanmıştı. Denizli'de kurulan Heyet-i Milliye bu cephenin geri desteğini karşılamak için elinden geleni yapıyorsa da yeterli olmuyordu. Direnişin tüm yükünün bu yöre halkı tarafından karşılanmasına da imkân yoktu. Direnişin mali açıdan finanse edilmesi noktasında bütün yöre halkının eşit şartlarda direnişe katkıda bulunmalarını sağlamak amacıyla bir kongrenin toplanmasına ihtiyaç duyulmaktaydı. Güneybatı Anadolu'da belli bir düzen kurulamayışı dolayısıyla da, bazı efeler, kuvvetlerinin ihtiyaçlarını zorla para ve iaşe toplama gibi yollarla karşılıyorlar, bu durum Kuvâ-yı Milliye birliklerinin halkla olan bağınu zayıflatıyordu⁴⁷. Yine, düşmana karşı birbirinden bağımsız olarak çarpışan Kuvâ-yı Milliye birliklerinin bir çatı altında toplanması ve mücade-

⁴³ Heyet-i İdarenin "*idari vazifelerine gelince; cepheye lüzumu miktar efrat sevk etmek ve ahaliden para toplamaktır. Bunun için de Maliye ve Teşkilat kısımlarına ayrılır. Heyet-i idare ve eşraf ve agniyaya şahsan ve köyler ile mahallerde şahsan ve toptan tevzi edeceği paraları mazbata mukabilinde tahsil eder. Heyet-i Merkeziye azaları asgari 60 lira olmak üzere maaş alırlar (Madde 9).*" Bkz. Tekeli (1989): 239.

⁴⁴ "*Her kaza umumî masraflara aşağıdaki nispet dairesinde iştirak edecektir. Bursa %30, Balıkesir %14,8, Bandırma %8 vs. (Madde 29).*" Bkz. Tekeli (1989): 243; İkinci Balıkesir Kongresinde Balıkesir'in payı %21, Bandırma'nunki ise %10 idi. Bkz. Çarıklı (1969): 114.

⁴⁵ Tekeli (1989): 242.

⁴⁶ "*Teşkilat Kadrosu Aylıkları: Alay Kumandanı 4.000 kuruş, Alay Kumandan Muavini 3.000 kuruş, Tabur Kumandan Muavini 2.500 kuruş, Bölük Kumandanı 2.500 kuruş, Bölük Kumandan Muavini 2.000 kuruş, Takım Kumandanı (subay ise) 2.000 kuruş, Takım Kumandanı (subay değilse) 1.000 kuruş, Menzil Müfettişi 3.000 kuruş, Sabit Erler 900 kuruş, Müdafaa-i Hukuk Kıtaları Muhafız Süvari Reisleri ve Heyet-i Merkeziye Süvarileri'ne 350 kuruş, Heyet-i Merkeziye Süvari Reislerine 4.000 kuruş (Madde 30).*" Bkz. Sofuoğlu (1994): 304; Müderrisoğlu (1990): 242.

⁴⁷ Tekeli (1989): 179; Birinci Nazilli Kongresinin amacı, kongre kararlarının ikinci maddesinde şöyle izah edilmektedir: "*Heyet-i Milliyelerin teşekkülünden maksat ve gaye işgal altında bulunan yurdumuzun Yunan tecavüzünden masun bulundurulması için siyasi, idari ve fiili müdafaaada bulunmak ve hükümetin bu yönde vukubulacak teşebbüsatına yardımcı olmaktır.*" Bkz. Gökbel (1964): 372.

nin yekvücut bir şekilde gerçekleştirilmesi uygun görülmekteydi. Bu maksatlarla 6 Ağustos'ta Aydın, Denizli ve Muğla'dan gelen temsilcilerin katılımıyla toplanan Birinci Nazilli Kongresi oldukça ayrıntılı mali kararlar aldı⁴⁸.

Kuvâ-yı Milliye'nin mali ve idari düzenini kurmak için birçok karar alan Birinci Nazilli Kongresi delegelerinin, özellikle halktan toplanacak bağışlar mevzuunda adaleti temin etmek için, bağışların miktarının ihtiyar heyetleri ve bilirkişilerin görüşleri ışığında belirlenmesini kabul etmeleri, oldukça iyi bir örgütlenmenin içerisine girildiğinin delilidir. Kongre ile cephelere yeteri kadar asker toplama ve sevk etme, bunların silahlandırılması ve iaşeleri gibi yükümlülükler Heyet-i Milliyelerin görevleri arasında sayılıyordu. Heyet-i Milliyelerin denetimi için müfettişlerin görevlendirilmesi ve bu müfettişlerin yalnızca kongreye karşı sorumlu olması, kongrenin, Heyet-i Milliyeleri denetimi altında tutmak ve keyfi uygulamaların da önüne geçmek istediğini göstermektedir. Esnaf-tan 100 lira bağışta bulunanların üç ay süre ile askerlik hizmetinden muaf tutulması Kuvâ-yı Milliye'nin acilen paraya ihtiyacı olduğunun bir göstergesidir. Bu uygulama ile hem esnafın bağışta bulunması, hem de üretimin devamlılığının sağlanması amaçlanmaktadır. Heyet-i Milliyelerce toplanan bağışların fazlasının derhal genel merkeze gönderilmesine ilişkin kanunla ihtiyaç fazlasının, ihtiyacı olan cephelere veya bölgelere aktarılması amaçlanmaktadır. Heyet-i Milliyelerin cephedeki askerlerin ailelerinden ihtiyacı olanlara yardım etmeyi bir görev olarak kabul etmeleri, Heyet-i Milliyelerin asker ailelerine sahip çıktığını göstermektedir⁴⁹.

Birinci Nazilli Kongresi, İstanbul Hükümetini hiç hesaba katmaması, askeri yönden bütün ihtiyaçlarını halktan sağlama yoluna gitmesi, silahaltına alma, cezalandırma ve vergilendirme gibi devlete ait vazifeleri kendi üzerine alması bakımlarından bir tür *kural koyucu organ* ya da *halk ihtilal konseyi* özelliği taşımaktadır⁵⁰. Kongrenin İstanbul Hükümetinden tek istediği şey; içerilere göç edenlerle, cephede çarpışan askerlerin ailelerinden ihtiyacı olanlara dağıtılmak üzere, aşar ambarlarındaki hububatın Heyet-i Milliyeler emrine verilmesidir⁵¹. Dolayısıyla İstanbul Hükümetinden istenilen şey askeri değil, sosyal amaçlara yönelik bir desteklemedir.

⁴⁸ Kongre kararlarının tamamı için bkz. Esin Dayı (1998). *Nazilli Kongreleri (1919)*, Erzurum: 70-74; Gökbel (1964): 372-375.

⁴⁹ Kongrenin ilgili kararları için bkz. Gökbel (1964): 373-374.

⁵⁰ Müderrisoğlu (1990): 203-204; Tanör (1998): 153.

⁵¹ Gökbel (1964): 373-374.

Birinci Nazilli Kongresinden sonra toplanan Alaşehir Kongresi, Batı Anadolu'daki direnişin birleştirilmesi adına oldukça mühim kararlar almıştı. Alınan bu kararların Güneybatı Anadolu'da da uygulamaya konulabilmesi için, yeni bir kongrenin, bu kararları değerlendirip kabul etmesi ve uygulamaya koyması gerekmektedir. Yine, cephedeki kuvvetlerimizin *ilbas ve iaşelerinin*⁵² temini ve cephenin insan, malzeme ve mühimmat ikmalinin zamanında yapılabilmesini sağlamak için cephe gerisinde bütün bu işleri belli bir düzene koyacak bir teşkilata ihtiyaç duyulmakta idi. Yani, Heyet-i Merkeziye'nin derhal kurulması gerekmektedir⁵³. Bu ahval üzere 19 Eylül 1919'da toplanan İkinci Nazilli Kongresi bütün bunları etraflıca değerlendirmiş, Alaşehir Kongresi kararlarını *mahallin şartları göz önünde bulundurularak uygulanmak üzere kabul etmiştir*. Alaşehir Kongresi kararlarının Nazilli'de kabul edilmesi ile Batı Anadolu'daki direnişin bir merkezden idaresi büyük ölçüde sağlanmıştır.

İkinci Nazilli Kongresinde merkezi Nazilli'de olmak üzere bir Heyet-i Merkeziye teşkil edildi ve Güneybatı Anadolu bu Heyet-i Merkeziye'ye bağlandı⁵⁴. Askerlik görevini yerine getirmek için silahlılarına çağrılanlardan 150 lira bağışta bulunanların üç ay süre ile tecillerine karar verilmesi, daha sonra da üç aylık süre için alınacak olan miktarın Heyet-i Merkeziye tarafından 200 liraya çıkarılması Heyet-i Merkeziye'nin cephenin ihtiyaçlarını karşılamak için acilen paraya ihtiyaç duyduğunun bir göstergesidir. Kongrede kabul edilen *Heyet-i Merkeziye Vezaiifi* adlı talimatname ile de Heyet-i Merkeziye'nin görevleri belirlendi. Buna göre; kumandanlar cephenin ihtiyaçlarını –silah, mühimmat, ilbas, iaşe vs.- merkeze bildirecek, merkez de en kısa zamanda bu ihtiyaçların giderilmesi için çalışmalar yürütecekti. Yine Heyet-i Merkeziye, işgalcilere karşı yapılmakta olan mücadelenin ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla toplanacak olan bağışları, sancak ve kazalara göre tespit edecek ve duruma göre bağış miktarının azaltılması veya çoğaltılması sonucu alınacak kararları gerekli mahallere bildirecek-

⁵² İlbas: "giydirme, giydirilme, örtme, örtülme." İaşe: "Yaşatma, geçindirme, geçindirilme, besleme. Yediriş içirme, bakma." Bkz. Ferit Devellioğlu (2005). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: 427, 401; (<http://tdkterim.gov.tr/bts>) Erişim Tarihi: 02.01.2012).

⁵³ Sıtkı Aydın (2002). *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekâtı*, Ankara: 318; Tekeli (1989): 218.

⁵⁴ Kurulan Heyet-i Merkeziye'nin hitap ettiği çevre oldukça geniştir: "Nazilli, Denizli, Burdur, Isparta, Antalya, Muğla, Milas, Çine, Karacasu, Bozdağ, Çal, Tavas, Karaağaç, Dinar, Çivril, Sarayköy, Buldan, Sandıklı, Uluborlu, Yalvaç, Eğridir, Tefenni, Elmali, Turgutlu, Kaş kazalarıyla Honaz, Günay, Kadıköy, Bademiye, Kuşyaka, Apa, Akça, Yenipazar, Balyambol, Sultanhisar, Kelas, Dalama, nevalisi ve bilahere iltihak edecek olan mahaller bir saha itibarıyla bunların muhasasalası olmak üzere şimdilik Nazilli'de ve indelicap başka bir mahalde bulunmak üzere müntehap bir Heyet-i Merkeziye teşkil edilecektir (Madde 1)." Heyet-i Merkeziye'nin Suret-i Teşkili hakkındaki maddelerin tamamı için bkz. Celal Bayar (1997). *Ben de Yazdım*, c. 7, İstanbul: 201-202; Dayı (1998): 91-93.

ti. Liva ve kazaların cephelere yapmış oldukları ayni ve nakdi bağışlar, liva ve kazalar için tanzim edilen cetvellerde kayıt altına alınacaktı. Heyet-i Merkeziye, cetvelleri inceleyip bağışta bulunmayan liva ve kazaları tespit edecek ve bunlardan alacağı bağışlarla da, düzenli olarak bağış yapan liva ve kazaların yüklerini hafifletecektir. Yine bu talimatname ile liva ve kazalar her ay gelir ve masraflarını Heyet-i Merkeziye'ye bildirmekle yükümlü tutuluyorlardı. Köylerin dahi bu bilgilendirmeye iştirak etmesi göstermektedir ki, kurulan Heyet-i Merkeziye, merkezi otoritesini güçlü tutmak istemektedir. Kaza ve köylerdeki Heyet-i Milliyeler, halk tarafından yapılacak bağışlarda, bağışı yapanın isminin ve miktarının yazılı olduğu bir defter tutmakla yükümlüydüler⁵⁵. Burada da görüldüğü gibi Heyet-i Merkeziye suiistimallerin önüne geçmek istemektedir. Ayrıca kurulan bu Heyet-i Merkeziye; Maliye, Levazım, Teşkilat, Sıhhiye ve Tefrişat Encümenleri oluşturmak suretiyle ihtiyaçların tez elden temini için iş bölümüne gitmiştir.

İkinci Nazilli Kongresinde, yeni teşekkül eden Heyet-i Merkeziye'nin 1 Ekim 1919'da Nazilli'de toplanması kararlaştırılmıştı. Nitekim buna dayanarak biraz gecikmiş de olsa Heyet-i Merkeziye 6 Ekim 1919'da toplandı. Yapılan bu toplantının bir kongre niteliğinde olup olmadığı hususunda değişik görüşler mevcuttur⁵⁶. Nihayetinde bizim esas maksadımız; bu toplantının bir kongre olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinden ziyade, konumuz gereği almış olduğu mali kararlardır. Yapılan bu kongrede *Heyet-i Merkeziye Nizamname-i Dâhilisi* adı ile bir iç yönetmelik oluşturulmuştur. Yine bu kongrede *Maliye Encümeni Nizamnamesi* ile de mali konularda düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre; Heyet-i Merkeziye'nin emrinde bulunmak, direnişin sürekliliğini sağlamak amacıyla nakit temin etmek, bir reis ve iki müdürden mürekkep bulunmak ve Sarfiyat ve Makbuzat Şubelerinden oluşmak üzere bir Heyet-i Maliye teşekkül etmiştir. Makbuzat Şubesi her Heyet-i Milliye'nin verebileceği miktarı tespit etmekle ve dağıtımını yapılan paraların gelen ve gelmeyen miktarı hakkında Heyet-i Merkeziye'ye bilgi vermekle yükümlü idi. Yine bu şube aynı bağışların

⁵⁵ Kongrenin ilgili kararları için bkz. Bayar (1997). c. 7: 201-204; Dayı (1998): 89-96.

⁵⁶ Yapılmış olan bu toplantı Gökbel'in eserinde Nazilli Heyet-i Merkeziyesinin ilk toplantısı olarak geçmekte ve bu eserde üçüncü bir Nazilli kongresinden bahsedilmemektedir. Bkz. Gökbel (1964): 379; Albayrak ise "...*Heyet-i Merkeziye 6 Ekim 1919 tarihinde Redd-i İlhak Harekât-ı Milliye Heyet-i Merkeziye Nizamnâme-i Dâhilisi adı ile bir iç yönetmelik hazırlamıştır. Bu yönetmeliğin hazırlandığı toplantı, bazı kaynaklarda Üçüncü Nazilli Kongresi olarak adlandırılmaktadır. Oysa bu toplantı, bir kongre niteliğinde olmayıp, yalnızca Heyet-i Milliye üyelerinin katılımı ile gerçekleşen olağan bir kongredir*" demektedir. Bkz. Mustafa Albayrak (1998). *Millî Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919-2 Ağustos 1920)*, Ankara: 116; Esin Dayı ise Nazilli kongreleri üzerine yapmış olduğu çalışmasında bu toplantıyı Üçüncü Nazilli Kongresi olarak ele almakta ve değerlendirmektedir. Bkz. Dayı (1998): 103-104.

sarf edilmeyen fazlasını da zarara uğramamak için paraya çevirecekti. Bedelli askerliğin karşılığı olan parayı da yine bu şube toplayacaktı. Sarfiyat Şubesi de masrafları, Levazım Heyetine her ay gösterilen tasdikli senetlere dayanarak özel bir deftere kayıt ettikten sonra bunu Encümen Reisine sunmakla görevli olacaktı. İhtiyaç duyulduğunda ise heyetten birinin isteği üzerine kararname karşılığında harcamada bulunabileceklerdi⁵⁷.

Ayrıca bu kongrede İstihbarat Encümeni Teşkilat vazifeleri, Teşkilat Encümeni, Sıhhiye Encümeni ve Teftişat Encümeni Nizamnameleri kabul edildi. Teftişat Encümeni, nizamnamesine göre; merkez ve şubelerin bütün hesap işlerinin nizamnamelere uygun olup olmadığını kontrol edecekti. Yine bu encümen, aynı ve nakdi bağışların herkesin bütçesine uygun olarak pay edilip edilmediğini, satın alma işlemlerinin alınan kararlara uygun olup olmadığını ve gereksiz harcamaların yapıp yapılmadığını denetlemekle yükümlüydü. Aynı ve nakdi bağışların zamanında hazırlanıp gerekli yerlere gönderilmesini de kontrol ve takip edecekti. Teftiş Heyeti yapacağı çalışmalarda suiistimali görülen Heyet-i Milliye üyelerini, hatta heyetin tamamen değiştirilmesini Heyet-i Merkeziye'den isteyebilecek, nihai kararı Heyet-i Merkeziye verecekti⁵⁸.

Üçüncü Nazilli Kongresinde oluşturulan nizamnamelerden bir diğeri de *Levazım Encümeni Nizamnamesi*'dir. Levazım Encümeni cephe ve cephe gerisinde kurulan Kuvâ-yı Milliye İdare heyetlerinin ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanabilmesi için oluşturulmuştu. Levazım Encümenine bağlı olarak teşekkül eden İaşe Şubesi, merkezin iaşe ihtiyacını temin ve Nakliye Şubesi aracılığıyla İdare heyetlerine sevk etmekle yükümlü idi. Mübayaat ve Fürûhat yani satın alma işleriyle uğraşan komisyon; Teçhizat Şubesi Müdürü, İaşe Müdürü, Maliye Encümeninden bir üye ve Heyet-i Umûmiye'nin kararı ile dışarıdan seçilen iki kişiden olmak üzere beş kişiden oluşuyordu. Bu komisyon İaşe Müdürünün emrinde çalışmaktaydı⁵⁹. Dikkatle bakıldığında görülmektedir ki, Heyet-i Umûmiye'nin kararı ile üyelere ikisinin dışarıdan seçilmesi ile hem halkla olan bağın kuvvetlenmesi amaçlanmış hem de mali hususlarda halkın aklında şüphe oluşmamasına çalışılmıştır.

Ayrıca elde mevcut olan bütün erzak ve ihtiyaç maddelerinin korunmasından Ambar Memuru, mal, davar ve koyunların otlatılması, korunması ve dağı-

⁵⁷ İlgili maddeler için bkz. Bayar (1997). c. 7: 204-206; Dayı (1998): 105-117.

⁵⁸ İlgili maddeler için bkz. Bayar (1997). c. 7: 207-210; Dayı (1998): 117-129, 134-141.

⁵⁹ Levazım Encümeni ile ilgili hükümler için bkz. Dayı (1998): 129-132.

tilmasından da Mevâşi Memuru sorumlu idi. Yine bunlar da İaşe Şubesine bağ-
lıydılar⁶⁰.

Görüldüğü gibi Üçüncü Nazilli Kongresi kendi iç yönetmeliğini, bütün ay-
rıntıları hesap ederek oluşturmuştur. Buna delil olarak oldukça ayrıntılı bir iş-
bölümüne gitmiş olmasını gösterebiliriz. Halktan toplanacak bağışlar hususun-
da da belirleyici kararlar alması, sosyal adaletin gözetilmeye çalışıldığı-
nın/gözetildiğinin işaretidir.

C. Alaşehir Kongresinde Alınan Mali Kararlar

İkinci Balıkesir Kongresi ile Batı Anadolu'nun kuzeyi, Birinci Nazilli Kong-
resi ile de güneyinde Kuvâ-yı Milliye'nin sevk ve idaresi hususunda oldukça
düzenli bir teşkilatlanmaya gidilmişti. Fakat bu kongreler birbirinden bağımsız
olarak toplanmıştı. Yani Batı Anadolu'daki direniş, tümüyle merkezi bir yapıya
kavuşmuş değildi. İşte, güney ve kuzeydeki direnişi birleştirmek ve tüm Batı
Anadolu'yu tek bir merkezden idare etmek maksadıyla 16 Ağustos 1919'da
Alaşehir Kongresi toplandı. Alaşehir Kongresinin almış olduğu kararlar, tüm
Batı Anadolu'nun örgütlenmesini sağlamaya çalışması ve bu kongreden sonra
toplanan Üçüncü Balıkesir Kongresi ve İkinci Nazilli Kongresi delegeleri tara-
fından da kabul edilmesi ve uygulamaya konulması bakımından büyük öneme
sahiptir⁶¹.

İkinci Balıkesir Kongresinde alınan *zahirenin İzmir'e gönderilmesinin men'î*
yönündeki karar⁶² bu kongrede tekrar görüşülmüş ve zahirenin İzmir'e gön-
derilmesini yasaklamanın bir yarar sağlamayacağı, aksine kötü sonuçlar doğura-
bileceği, bu yüzden de Harekât-ı Milliye'nin bu konuyla uğraşmaması gerektiği
hükmüne varılmıştır⁶³. Muhtemelen, İkinci Balıkesir Kongresinde alınan kara-
rın uygulanmasında bazı suiistimaller görülmüş ve Alaşehir Kongresi delegele-

⁶⁰ Dayı (1998): 130; Mevâşi: "davar (koyun, keçi) ve mal (öküz, inek) gibi hayvanlar." Bkz. Devellioğlu (2005): 634.

⁶¹ Ali Fuat Paşa, Alaşehir Kongresinin kıymeti hakkında şunları söylemektedir: "Sivas Kongre-
si'nden evvel vilâyat-ı Şarkiyede olduğu gibi Yunan tecavüzüne uğramış olan Balıkesir, Saruhan (Ma-
nisa), Aydın, Denizli livalarıyla Alaşehir ve Uşak havalisinin ihtiva ettiği muntıkaya münhasır kalmak
üzere Alaşehir'de bir kongrenin içtimai teşebbüsü lüzumlu ve faydalı görülmüştü. Çünkü oralarda ayrı
ayrı kongreler yapmak ve ayrı ayrı idareler tesis etmek temayülü vardı. Bu hal inifradı bertaraf etmek ve
bilahare Sivas Kongresi'yle İzmir teşkilât ve kuvâ-yı milliyesini kolaylıkla anlaştırmak ve bu sayede
henüz Garbî Anadolu'da teessüs edememiş olan vahdet hareketini temin edebilmek nokta-i nazardan
Alaşehir Kongresi'nin pek çok kıymeti vardı." Bkz. Ali Fuat Cebesoy (2002). *Kuvâ-yı Milliye'nin İç
Yüzü*, İstanbul: 116.

⁶² İkinci Balıkesir Kongresinde alınan ilgili karar için bkz. Çarıklı (1969): 114.

⁶³ Alaşehir Kongresinde alınan ilgili karar için bkz. Çarıklı (1969): 208; Enver Konukçu (1999).
Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919), Ankara: 195.

ri, keyfi davranışların önüne geçmek maksadıyla önceki kararı yeni bir karar çıkarmak suretiyle yürürlükten kaldırmıştır.

Cephelerin ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanabilmesi için nakliye konusunda sorun olmaması gerekmektedir. Nitekim kongrede, Harekât-ı Milliye'nin taşıma işlerine yardım edilmesi ve taşıma ücretlerinin düşürülmesi gibi hususlarda demiryolu şirketinin yardımına başvurulmasına karar verilmiştir⁶⁴.

Alaşehir Kongresi cephe örgütlenmesini daha düzenli hâle getirmek için teşkilat kadrosu tespit etmiştir. Buna göre her cephede milli bir alay bulunacak ve bu alayın iskeleti daima hazır tutulacaktı. Mücadele başladığı anda bölükler ve taburlar hızlı bir şekilde örgütlenip yerlerini alabileceklerdi. Cephelerde sükûnet hâsıl olduğu zamanlarda bir bölük kırk kişiden oluşacaktı. Üç takımdan bir bölük, üç bölükten bir tabur ve üç taburdan da bir alay teşekkül edecekti. Cephedeki efrat birer aylık nöbetleşme ile görev yapacaklardı. Görüldüğü gibi Alaşehir Kongresinde cephede oldukça esnek bir örgütlenmeye gidilmeye çalışılmıştır. Cephedeki askerlerin, sükûnet zamanlarında nöbetleşe olarak askerlik vazifelerini ifa etmelerinin en büyük sebebi, cephe ihtiyaçlarının karşılanması noktasında görülen mali sıkıntıdır. Bilindiği gibi bu dönem; uzun süren savaşlar sonucunda halkın yorgun düştüğü bir dönemdir. Bu uzun süren savaşlar sebebiyle de Anadolu'daki erkek nüfusunda büyük oranda azalma görülmüştür. Oysa düzenli/organize bir mücadele yapabilmeyen şartlarından birisi de tarımsal üretimde sürekliliği sağlamaktır. Çünkü gerek Kuvâ-yı Milliyecilerin gerekse de vatandaşların yiyecek ihtiyaçlarını sağlıklı bir şekilde karşılayabilmek için tarımsal üretim bir mecburiyettir. İşte tam bu noktada nöbetleşe askerlik sistemi ile hem tarımsal üretimin devamlılığı sağlanmaya çalışılmış hem de geçici olarak da olsa terhis ile cephede tasarruf elde edilmesi amaçlanmıştır. Teşkilat Kadrosu talimatnamesinde, hem kaza ve nahiyelerde yapılacak olan bağışları toplamak hem de ilgili kaza ve nahiyelerin güvenliklerinin temini için, Redd-i İlhak Heyetlerinin emrine belli sayıda görevli istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır⁶⁵. Talimatnamede belirtilen bir diğer husus; Milli Teşkilat kadrosunun aylık olarak alacağı ücretlerin, kadrosuna göre 600 ila 4.000 kuruş arasında ödenmesinin kararlaştırılmasıdır⁶⁶.

⁶⁴ Çarıklı (1969): 208.

⁶⁵ Teşkilat Kadrosu kararları için bkz. Çarıklı (1969): 222-224.

⁶⁶ "Millî Teşkilat Kadrosu Şehriyesi: Alay Kumandanı 4.000 kuruş, Alay Kumandanı muavini 3.000 kuruş, Tabur Kumandanı 3.000 kuruş, Tabur Kumandanı muavini 2.500 kuruş, Bölük Kumandanı 2.500 kuruş, Bölük Kumandanı muavini 2.000 kuruş, Takım Kumandanı 2.000 kuruş, Menzil Müfettişi 3.000 kuruş, Menzil katibi 2.000 kuruş, Anbar memuru 2.000 kuruş, Menzil heyeti azaları beherine 2.500 kuruş, Doktor 2.500 kuruş, Hastahane katibi 2.000 kuruş, Redd-i

Alaşehir Kongresinde Kuvâ-yı Milliye birliklerinin iâşe ve geri hizmetlerinin aksamadan karşılanabilmesi için her cephede bir Menzil Müfettişliği oluşturulmasına karar verilmişti. Bu karara istinaden ilk planda Ayvalık, Soma ve Akhisar cephelerinde birer Menzil Müfettişliği oluşturulmuş ve bu müfettişliklerin yapacakları katkılarla direnişin daha düzenli olarak yapılabilmesi amaçlanmıştır. Cephede her an ortaya çıkabilecek mali sıkıntıların giderilmesi, halktan toplanan erzak, silah ve mühimmatın elde tutulması ve gerekli yerlere intikali için Menzil Müfettişliklerinin ambarları bulunacaktı. Ayrıca bu ambarların da üzerinde bir merkez ambarı bulunacak ve gerekli yerlere gerekli ihtiyaç maddeleri bu ambarlardan sevk edilecekti. Menzillerdeki ambarlardan dışarıya sandık, çuval, teneke gibi kaplar verilmeyecek, her birlik kendi kapları ile erzakını ambarlardan alacaktı. Harekâtın ilerlediği zamanlarda yine bu Menzil Müfettişleri ileri noktalarda da ambarlar tesis edecek ve bunun için de evvelden gerekli tedbirleri alacaktı⁶⁷. Görüldüğü gibi kongrede, depolama ve tüketime ilişkin sorunların çözümü için gayret sarf edilmiş; yiyecek, eşya ve mühimmat depolanması ve bunların dağıtımı belli kurallara bağlanmıştır⁶⁸.

Menzil Müfettişi eşraftan biri olacak, kongre tarafından seçilecek ve yalnız Heyet-i Merkeziye'ye karşı sorumlu olacaktı. Menzil Heyeti, Menzil Müfettişi ve iki üyeden oluşacaktı. Veznedarlık görevini de bu heyetten biri yürütecekti. Kongre heyeti, Menzil Müfettişliği bünyesinde çalışacak olan memurları ve bu memurların görevlerini de belirlemiştir⁶⁹. Menzil Müfettişi, iâşesiyle sorumlu olduğu birliklerin subay, er ve hayvan durumunu doğru olarak bilmek ve buna göre hareket etmek zorundadır. Cephelerdeki durumun doğru olarak bilinebilmesi için de birliklerin amirleri, birliklerinin mevcudunu üç günde bir doğru olarak Menzil Müfettişlerine bildirmek zorundaydılar. Menzil Müfettişliği tarafından belirlenecek olan askerin iâşesi cepheden gönderilen *birlik mevcudu belgesi* esas alınarak düzenlenecekti. *Birlik mevcudu belgelerinde* alay komutanının imzasının bulunması gerekmektedir. Birliğin iâşe memuru, bu *birlik mevcut belgesi* ile Menzil Müfettişine müracaat edecek, Menzil Müfettişi incelediği belgeyi ilgili kısma havale edecek, ilgili kısım iâşe memurunun ibraz ettiği *birlik mevcut*

İlhak Heyetleri katibi 1.500 kuruş, Cephe efradı 600 kuruş, Menzil ve hastane efradı 900 kuruş, Taburlar sabit efradına 900 kuruş, Redd-i İlhak piyadesine 1.500 kuruş, Redd-i İlhak heyetleri piyade reislerine 1.800 kuruş, Redd-i İlhak heyetleri süvarilerine 3.000 kuruş. Mıntika Tahsisatı: "Mıntika kumandanı 2.500 kuruş, Mıntika çavuşu 1.500 kuruş, Mıntika kâtibi 1.500 kuruş, Tabur Kumandanı 2.000 kuruş, Tabur çavuşu 1.500 kuruş, Birinci Bölük kumandanı 1.500, Takım kumandanı /3 adet/ 1.000 kuruş." Bkz. Çarıklı (1969): 223-224.

⁶⁷ Menzil Müfettişliği talimatnamesi için bkz. Çarıklı (1969): 225-229; Müderrisoğlu (1990): 215-220.

⁶⁸ Yaman (1988): 92.

⁶⁹ Çarıklı (1969): 225-226.

belgesini önceki belgelerle karşılaştıracak, eğer bir tutarsızlık görülmezse bir haftalık ihtiyaca göre hesap edip ambar memuruna sevk edecek ve nihayet ambar memuru da istenilen erzakları ölçerek verecek ve tutanağı da muhafaza edecekti. Ambar memurları ambarlardaki durum hakkında Menzil Müfettişine her gün bilgi vereceklerdi. Ambar memuru Menzil Müfettişinin bilgisi ve izni olmadan hiçbir yere bir şey veremezdi. Bu gibi durumlardan dolayı oluşacak açıklardan da ambar memuru sorumluydu. Kuvâ-yı Milliye birlikleri menzillerden aldıkları erzakın nasıl sarf edildiğini gösterir birer cetvel tutacaktır. Bu cetvellerde birliklerin nüfusu ve hayvanların mevcudu gösterilecek ve bu gösterilen bilgiler, önceden menzile verilen *birlik mevcudu belgesine* uygun olacaktır. Birlik cetvellerinde günlük olarak gösterilen *sarf edilen erzak*, her beş günde bir toplanacak ve ayda bir de genel olarak toplanacaktı. Bir ay zarfında menzilden alınan veya satın alma yoluyla tedarik edilen erzak, cetvele göre sarf edilen toplamlardan düşülecek ve geri kalan miktar kıta kilerindeki erzak miktarına uygun olacaktır. Yanlış mevcut göstererek menzillerden fazla erzak alınması gibi durumlardan iâşe memuru ve birlik komutanı sorumludur. Menzil Müfettişi bu gibi suiistimleri denetlemek ve gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Nitekim Menzil Müfettişi, gayri muayyen zamanlarda herhangi bir birliğin kilerini teftiş etmek ve kilerde fazla veya eksik erzak görmesi durumunda soruşturma açmakla yükümlüdür. Menzil Müfettişleri, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçlarının dışında, olağanüstü hallerde kullanılmak üzere yedek erzak bulundurmakla da yükümlüdürler. Yine bu müfettişler, birliklerin aylıklarını ve para ihtiyaçlarını temin etmekle de yükümlüydüler. İhtiyaç duyulan paranın bulunmadığı durumlarda ise Heyet-i Merkeziye'nin yardımına başvuracaklar ve bu yolla birliklerin ihtiyaçlarının karşılanması yoluna gidilecekti. Heyet-i Merkeziye, teşekkül eden Menzil Müfettişliğini denetleme hakkına sahipti. Nitekim Heyet-i Merkeziye, Menzil Müfettişliğinden gelir ve harcamalara ait icmal defterleri tutmasını istemiş ve müfettişliği, defterleri her ay kendisine göndermekle yükümlü tutmuştur⁷⁰.

Bu hükümlerde açıkça görülmektedir ki, cephenin ihtiyaçlarının giderilmesi adına muntazam bir sistem inşa edilmiştir. Yine bu hükümler cepheye erzak dağıtımı hususunda ne kadar hassas davranıldığının aşikâr birer örneğidirler. Bu talimatnamenin Alaşehir Kongresinde kabul edilmesi ve uygulamaya konulması ile Kuvâ-yı Milliye birlikleri, dönemin koşullarına oranla ileri derecede bir lojistik desteğe kavuşmuşlardır. Böyle bir hükme varmamızda şüphesiz en büyük etken yukarıda zikredilmiş olan Menzil Müfettişliği talimatnamesidir.

⁷⁰ Çarıklı (1969): 226-228.

Askere verilecek günlük erzak miktarının dahi en ufak ayrıntılar düşünülerek kararlaştırılması, muhtemelen Balıkesir Kongresinden sonra görülen eksikliklerin giderilmesine yöneliktir⁷¹. Çünkü Alaşehir Kongresinin mali kararları İkinci Balıkesir Kongresi kararlarının bir nevi geliştirilmiş ve genişletilmiş şeklindedir.

Alaşehir Kongresinde bir de Heyet-i Merkeziye talimatnamesi oluşturulmuştur. Buna göre; Heyet-i Merkeziye hesap ve diğer yapmış olduğu işler için yalnızca kongreye karşı sorumludur. Heyet-i Merkeziye, genel masraflarının temini için ayrı bir vezneye sahiptir. Ayrıca kasasında para bulunmadığı takdirde veya mevcuttan fazlasına ihtiyaç duyulduğunda mahallî Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyetlerinden bilahare ödemek kaydıyla istediği kadar avans alma hakkına da sahiptir. Yine bu talimatnameye göre Heyet-i Merkeziye azalarına 40'ar lira maaş tahsis edilmiştir. Alaşehir Kongresinde kabul edilen bir diğer talimatname de, Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyeti talimatnamesidir. Bu talimatname ile her ilçede Teşkilat, Levazım ve Maliye kısımlarından oluşan birer Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak Heyetinin teşekkül etmesi kararlaştırılmıştır. Levazım Heyeti cepheye gidecek veya Merkez kadrosunda bulunacak Kuvâ-yı Milliye birliklerinin levazım ihtiyacını karşılamakla, Teşkilat Heyeti ise Kuvâ-yı Milliye birliklerinin asker ihtiyacını temin etmek ve askerlik görevinden kaçanları cezalandırmak ve Maliye Heyetinin yerli halktan ve eşraftan toplamış olduğu paraları tutanak karşılığında almak ve ihtiyaç duyulan noktalarda sarf etmekle yükümlüdür. Maliye Heyeti ise kazalardan, köylerden, eşraftan ve zenginlerden, önceden tespit edilen meblağların tahsili ve yaptığı tahsilatı tutanak mukabilinde Teşkilat Heyetine vermekle görevliydi⁷².

Alaşehir Kongresinde Heyet-i Merkeziye'yi idare etmek ve denetlemek amacıyla bir Encümen-i Müdiran Meclisi oluşturulması kararlaştırılmış ve bu

⁷¹ Askerlere verilecek olan erzak miktarı hususunda Menzil Müfettişliğinin ilgili maddeleri şöyledir: "Zabıtana gerek tabldot ve gerek perakende olarak zirde murakkam erzak yeomiyeye olarak ita edilir: Ekmek 900 gram, et 250 gram, pirinç 100 gram, kuru sebze 100 gram, yaş sebze 300 gram (kuru ve yaş sebze ikisi birden verilmez), şeker 70 gram, kahve 10 gram, çay 3 gram (kahve ve çay ikisi birden verilmez), tuz 20 gram, sabun 30 gram, sadeyağ 30 gram, zeytinyağı 30 gram (sade ve zeytin yağı ikisi birden verilmez), soğan 30 gram (Madde 36)." "Efrada yeomiyeye olarak berveçchi âti erzak ita edilir: Ekmek 900 gram, çorbalık pirinç 50 gram, yaş sebze 300 gram (kuru ve yaş sebze ikisi birden verilmez), et 250 gram, sebze ile et 150 gram, pilavlık et on gram yağla 90 gram, sabun 9 gram, soğan 30 gram imkan müsait olduğu taktirde menzilin tensip edeceği bir günde mevsimine göre üzüm, kavun, hoşaf veyahut münasip bir tatlı ita edilir (Madde 37)." "Efrada her sabah pirinç çorbası, haftada iki gün soğanlı yahni, bir gün etli sebze, iki gün zeytin yağlı sebze ve iki gün de pirinç veyahut bulgur pilavı ita edilir (Madde 38)." Bkz. Çarıklı (1969): 228-229.

⁷² Heyet-i Merkeziye talimatnamesi için bkz. Çarıklı (1969): 230-231; Hareket-i Milliye Redd-i İlhak talimatnamesi maddeleri için ise bkz. Çarıklı (1969): 231-232; Turgut Çarıklı (1988). "Alaşehir Kongresi ve Kongre'de Alınan Kararların Ana Çizgiler ile Açıklanması", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 129-130.

Encümenin görevleri de Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Encümen-i Müdiran Talimatnamesi ile belirlenmiştir. Encümen-i Müdiran Meclisi, Balıkesir, Nazilli ve Alaşehir Heyet-i Merkeziyelerinin göndereceği birer aza ve üç Heyet-i Merkeziye'nin de itimadını kazanmış bir reisten oluşmak üzere dört kişi olacaktı. Fakat kurulması öngörülen ve görevleri detaylıca belirtilen Encümen-i Müdiran Meclisinin kuruluşu faaliyete geçirilmesi mümkün olmamıştır⁷³.

Batı Anadolu'da toplanan bütün kongrelerde, delegeler, direnişi daha düzenli bir hâle getirebilmek çabası içerisinde olmuşlardır. Bu kongrelerde benzer sorunlarla uğraşmış ve bu sorunların halli mevzuunda önceki kongrelerde alınmış olan kararlardan istifade edilmiştir. Ayrıca bu kararların, "*mahallin şartları göz önünde bulundurularak*" uygulanmasına çalışılmıştır⁷⁴.

D. Kongreler Döneminde Batı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye'ye Yapılan Yardımlara Bazı Örnekler

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Balıkesir, Nazilli ve Alaşehir kongreleriyle Batı Anadolu Bölgesinde oldukça düzenli bir teşkilatlanmaya gidilmişti. Heyet-i Merkeziyelerin gayretleri ve Anadolu insanının da desteği ile Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçları eldeki mevcut imkânlar nispetinde en iyi şekilde giderilmeye çalışılmıştı. Batı Anadolu'da gerçekleştirilen istiklal mücadelesinde Kuvâ-yı Milliye'nin başlıca gelir kaynaklarını; yerel eşrafın yapmış olduğu mal ve para bağışları⁷⁵, işgale uğrayan halkın yaptığı bağışlar, işgal edilmeyen yerlerin halklarının yaptıkları bağışlar, düşmana yapılan saldırılar sonucunda elde edilen silah ve diğer ganimetler, işgal edilme tehlikesi olan yerlerde bulunan devlete ait mallara el konulması suretiyle elde edilen gelirler, hükümetin topladığı aşar vergisine el konulması suretiyle elde edilen gelirler, Ege Bölgesine başka yerlerden getirilen mallar için konulan ve bir tür yerel gümrük vergisi olan *Oktruva Resminden* elde edilen gelirler ve Batı Anadolu'daki belediyelerin topladıkları vergilere ek vergiler koymak suretiyle elde edilen gelirler oluşturmaktaydı⁷⁶. Fakat bütün bu kaynaklardan elde edilen gelirler, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında yetersiz kalmaktaydı. 1919 yılının sonlarına gelindiğinde Heyet-i Merkeziyeler, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin iâşelerini temin ve aylıklarını ödeyemez duruma gelmişti. Bu durumun önüne geçmek ve birliklerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için zaman zaman

⁷³ Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Encümen-i Müdiran Talimatnamesinin bütün maddeleri için bkz. Çankı (1969): 234-235.

⁷⁴ Yaman (1988): 96.

⁷⁵ Şerif Güralp (1958). *İstiklal Savaşı'nın İç Yüzü*, İstanbul: 51.

⁷⁶ Albayrak (1998): 88-89.

aşar ambarlarındaki ürünlere, halkın tarladaki ürünlerine ve Düyûn-ı Umûmiye tarafından toplanan para ve ürünlere, bazı yerlerde de bankaların paralarına Kuvâ-yı Milliye tarafından el konulmuştur⁷⁷. Nitekim bu sıkıntılı günlerde 57. Tümen Komutanı Şefik Aker, bütün mesuliyeti kendi üzerine alarak Düyûn-ı Umûmiye çalışanlarının protestolarına rağmen Düyûn-ı Umûmiye ambarlarındaki hububata makbuz karşılığında ve bilahare geri ödemek kaydıyla el koymuş ve bu hububatla milli kuvvetlerin ekmek, bulgur, hayvanlarının ise yem ihtiyaçları karşılanmıştır⁷⁸. Yine Kuvâ-yı Milliye, Düyûn-ı Umûmiye ambarlarının yanı sıra Reji ambarlarından da faydalanmıştır. Mesela, Atabey nahiyesinde Reji ambarlarında bulunan tütüne Hafız İbrahim, Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinden Rüştü Çavuş ve birkaç kişi tarafından el konulmuş ve bu tütünlerin satılması ile elde edilen gelirlerle birliklerin ihtiyaçları karşılanmıştır⁷⁹. Belirtilmesi gereken bir diğer husus da şudur: İstanbul Hükümetinin Harbiye Nazırı Cemal Paşa, diğer Kuvâ-yı Milliye birliklerine karşı tedbirler alırken Batı Anadolu'daki Kuvâ-yı Milliye birliklerinin işesi hususunda çalışmalarda bulunmuştur⁸⁰. Cemal Paşa'nın çalışmaları Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını gidermek noktasında yetersiz kalmış olmalı ki, Kuvâ-yı Milliyeler aşar ambarlarına el koymaya devam etmişlerdir. Gördes Düyûn-ı Umûmiye sandığından makbuz karşılığında 2.000 lira alınmıştır. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi

⁷⁷ Saim Türkman (1998). "Kuvâ-yı Milliye'nin işe ve İkmali ve Heyet-i Temsiliye'nin Kaynakları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.22, Ankara: 202; Sofuoğlu (1994): 243.

⁷⁸ M. Şefik Aker (1937). *57. Tümen ve Aydın Cidali*, c. II, İstanbul: 174.

⁷⁹ Nuri Köstüklü (1999). *Millî Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara: 148.

⁸⁰ Cemal Paşa "Kuvâ-yı Milliye'nin işesinin suret-i teminine ait talimatname" adı ile bir talimatname hazırlamıştır. 4.12.35 tarih ve çok gizli işaretli talimatname şöyledir: "Kuvâ-yı Milliye işesinin suret-i teminine ait talimatname suretidir: 1. Teşkilât-ı Milliye işesi muntikasında bulunduğu kıtaat-ı nizamiye tarafından temin edilecektir. 2. Kuvâ-yı Milliye rüesası muntikasında bulunduğu kıtaat-ı nizamiye kumandanına mevcudiyile ihtiyacatını bildirecektir. 3. Kıtaat-ı nizamiye kumandanlarının muntikasında bulunan Kuvâ-yı Milliye mevcudiyesini bak-i işe ettikleri elnan ve hayvan adedini kadro noksanı var ise verecekleri mevad-ı işeyi tabelasını idhale neferen masraf ve kayd gösterecek kadar ve noksanı yok ise bütçeye teallükü hasebiyle fazla tahsisattan tekabül ettirilmek üzere fazladan işe ettiği kuvveti kolordusuna bildirecek ve kolorduda da o civarda olmayan diğer kıtaat kadrosunda gösterilecek kıtaat arasında muameleyi mahbube icra edecektir. Kuvâ-yı Milliye mevcudu kolordu kadrosundan dahi taşkın olduğu takdirde kadrosundan aldığı mevcuddan ziyade olan ve insan ve hayvanata yedireceği mevad-ı işe bedeli bilhassa nezarete bildirilecektir. Gerek tablalarda ve gerekse işe cetvel ve makbuzlarında Kuvâ-yı Milliye namı derc edilmeyerek (kolordunun kıtaatı sairesinden mekasıbdır) mahlasıyla idhal ettirilecektir. 4. Kuvâ-yı Milliye rüesa ve memurini hiçbir nam ile (bir kelime okunamadı) olarak memurin-i mülkiye ve maliyeden talepte bulunmayacakları gibi hodbehod iş'ar ve işe ambarlarında vaziyet etmiyecektir. 5. Kıtaat-ı nizamiye kumandanları kendi muntikasında bulunup işe ettiği Kuvâ-yı Milliye mevcudunu ve tarz-ı işesini mahramane olmak üzere murakabe ve teftiş etmek hakkına haiz olacaktır. 6. Kıtaat-ı nizamiyeden Kuvâ-yı Milliye işesine verilen mevad-ı işe-i ahirin nazar-ı dikkatini celb etmeyecek derecede temin ve ita edilecek ve bu husustaki muharebat ve vesaikin daima tarafeynce mahrem bir surette cereyan-ı hıfz ettirilecektir." BOA, BEO, Umûmi Nu: 345518'den nakleden, Sofuoğlu (1994): 244 (1048 Nu'lu dipnot).

Ahmet Efendi, Selendi karyesi aşar kol memurluğuna 10 Aralık 1919'da bir nota vererek, bu sene aşar olarak zeytin mahsullerinin toplanmaması ikazında bulunmuş, bu mahsullerin Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılacağını bildirmiştir⁸¹. Bu olayların vuku bulması üzerine Sadaret'e şikâyet mektupları gitmeye başlamıştır. Bunun üzerine Sadaret de durumu Harbiye Nazırına bildirerek gerekli tedbirleri almasını istemiştir. Harbiye Nazırı Cemal Paşa 8 Ocak 1920 tarihinde Kuvâ-yı Milliye birliklerinin iâşe ihtiyaçlarının kolduca temin edileceği cevabını vermiştir⁸². Harbiye Nazırı bu suretle olumsuzlukların önüne geçmek ve aynı zamanda Kuvâ-yı Milliye birliklerini kontrol altında tutmak istemiştir.

Memleketin bağımsızlığı için gayret gösteren Kuvâ-yı Milliyeler, bölge zenginlerinden bağış taleplerinde bulunmuşlardır. Muhtemelen, bölge zenginleri bu taleplere yeterince cevap vermediği ya da veremediği içindir ki, *İzmir'e Doğru* gazetesinde özellikle İzmir ve İstanbul zenginlerinden yakınılmıştır. Gazetede; Anadolu insanının bu kara günlerinde, bölge zenginlerinin bütün maddi varlıklarıyla Kuvâ-yı Milliyelerin yanında olmaları gerektiği ısrarla vurgulanmıştır⁸³.

Heyet-i Merkeziyeler, Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ilbasları ile de yakından ilgilenmişlerdir. Bu dönemde Uşak'ta üç şayak fabrikası mevcuttur. Heyet-i Merkeziye bu şayak fabrikasının sahipleri ile anlaşarak hem kendi cephesi hem de Denizli için bu fabrikalardan şayak dokutmuştur. Burada da görüldüğü gibi Uşak Heyet-i Merkeziyesi ile Denizli Heyet-i Milliyesi irtibat hâlinindedir. Bu durum, Denizli Heyet-i Milliyesi ile Uşak Heyet-i Merkeziyesi arasında bir dayanışmanın olduğunu göstermekte ve bu bakımdan oldukça önem arz etmektedir. Hatta bu şayaklar mevzuunda fabrika sahipleri Denizli için ayrı bir fiyatlandırmaya gitme temayülü göstermişlerdir. Uşak Heyet-i Merkeziyesi ise bu duruma tepki göstermiş, Denizli'nin de vatanı müdafaa için mücadele verdiğini

⁸¹ Sofuoğlu (1994): 245.

⁸² Sofuoğlu (1994): 246.

⁸³ "Bir ikisi müstesna İstanbul ve İzmir zenginlerine... Zavallı Türk, aylardan beri yıkılmış ocakların enkâz-ı târumârı üstünde sizi nasıl derin bir safet-i itimat ile bekledi. Bütün bir sefalet-i hayat içinde yarımın dağdağ-yı maişetiyle titreyen şu kimsesiz halkın, son loknasını doymak bilmeyen bir hurs ve iftiras ile ağzından kaparken, yine sizin yalnız zevk ve sermestîye açılan keselerinizde son bir ümid-i hayat ve teselli vardı. Kendi içinden çıkmışken, yine kendisini soyarak doldurduğunuz kasalarınızın; şu asil milletin bu kara günlerinde mel'un bir hasetle bir kat daha kapanacağına ihtimal vermek için göğüslerinin altında bir Yunan kalbi çarpmak lazımdı... Ne dînmek bilmeyen bir hurs-ı servetiniz varmış!.. Fakat ey bu kimsesiz milletin kanunu damla damla emen beyefendiler! Unutmayın ki Allah büyüktür. Ve bu günün elbette bir yarını vardır." *İzmir'e Doğru*, 27 Teşrin-i Sani 1335 [27 Kasım 1919], Nu: 4; Vahdet Keleşyılmaz (1985). "Millî Mücadele Öncesinde Osmanlı Devleti'nin Ekonomik Durumu ve Kuvâ-yı Milliye'nin Finansmanı", *Askerî Tarih Bülteni Dergisi*, sy.38, Ankara: 62.

ve bu şayakların bu uğurda kullanılacağını, dolayısıyla da onlar için de aynı fiyattan şayak verilmesi gerektiğini belirtmiştir⁸⁴. Uşak Heyet-i Merkeziyesi, cephedeki efradın çorap ihtiyacının karşılanması hususunda, bu dönemde çorap imali ile meşhur olan Eskişehir ve havalisinden 1.000 çift çorap talep etmiştir⁸⁵. Yine bu Heyet-i Merkeziye, satışa çıkarılmış olan ihtiyaç maddelerinin bir kısmını toplu olarak alma eğilimindedir. Nitekim Uşak'a gelen 4.000 çift çorabın toplu olarak alınması istenmiştir⁸⁶. Kuvâ-yı Milliye'nin ilbası mevzuunda Nazilli Heyet-i Merkeziyesinin de çalışmaları görülmektedir. Cephedeki mücahitlerin çamaşır, elbise ve ayakkabı ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Nazilli'de bir terzihane ve kundura imalathanesi vücuda getirilmiştir. Nitekim Levazım Şubesinin emrinde çalışan bu imalathaneler cephenin ihtiyaçlarının tedariki noktasında başarılı olmuşlardır⁸⁷.

Heyet-i Merkezîyeler, cephedeki birliklerin ihtiyaçlarının karşılanması noktasında hummalı bir çalışmaya girişmişlerdir. Bu çalışmada Heyet-i Merkeziye yetkililerinin en büyük destekçisi Anadolu insanı olmuştur. Bütün Batı Anadolu halkı mücadelenin sürdürülmesi noktasında eşsiz katkılarda bulunmuşlardır. Mesela, Tavas Heyet-i Milliyesi 4.400 kilo buğday ve 166 kilo arpayı Denizli Heyet-i Milliyesine göndermiştir. Üzeyirik köyü de bu yardımlara 163 lira ile iştirak etmiştir. Yine Aydın savunmasına katkı olması bakımından Çivril Heyet-i Milliyesi 200 lira göndermiştir. Milli Mücadele'nin başından Ağustos 1920'ye kadar Çal Heyet-i Milliyesi Milli Mücadele'ye 100.000 lira katkıda bulunmuştur⁸⁸. Ayrıca Denizli Heyet-i Milliyesi Maraş'taki düşman kuvvetleri ile mücadele için Elbistan Heyet-i Merkeziyesine 4.000 kuruş yardım göndermiştir⁸⁹.

⁸⁴ Tekeli (1989): 255, 451 (77 sayılı karar), 460 (120 sayılı karar), 471-471 (180 sayılı karar).

⁸⁵ Tekeli (1989): 405 (96 sayılı karar).

⁸⁶ Tekeli (1989): 435 (225 sayılı karar).

⁸⁷ Aker (1937). c. II: 174.

⁸⁸ 16 Temmuz 1919 tarihli bir belgede Denizli Heyet-i Milliyesine yapılan yardımlar hakkında şöyle denilmektedir: "*Denizli Heyet-i Milliyesi Riyaseti Canibi'âlisine/ Bir hafta mukaddem Çardak karyesi belediyesi vasıtasıyla mücahidin kardeşlerimize bir muaveneti acizane bulunmak üzere 7.500 kuye'î atik şeir gönderilmiş ve bu günde 8 adet koyun beldei mezkureye teslim edilmek için yola çıkarılmıştır. Bu defa tarafı mücahidanelerinden şeref varid Temmuz 35 tarihli tamimde Denizli mücahidin kardeşlerimizin ihtiyacı zaruriyelerine sarf edilmek üzere 20 bin kuruşun daha Denizli'ye izamı emir ve islar buyrulmuş ve Hamidiye karyesi ahaliyi hamiyetmendani bu emrede şitabe âmâde olduğunu isbat için hemen derc ve celbine kıyam eylemiş ise de şu sıra rençbaranı icabı zaman yedinde mevcut zahairi nakte tahvile imkan bulunmamış olduğundan münasip görüldüğü surette talep buyrulan meblağ-ı mezbure mukabil ahaliden derc olunacak zehairin ne namile nereye izâmı lazım geleceğinin emri iş'arına müsaade buyrulması marazında ve katibe-i ahvalde emri ferman hazreti menlehiül emrindir. Hamidiye ve Mahmudiye Muhallatı Heyet-i İhtiyariyeleri."* Bkz. Akif Tütenk (1949). *Millî Mücadele'de Denizli*, İzmir: 51; Denizli sancağundan yapılan yardımlar hakkında geniş bilgi için bkz. Köstüklü (1999): 127-130.

⁸⁹ Tütenk (1949): 76.

Heyet-i Milliyelerin gelir kaynakları düzenli olmadığı için, çoğu kez, istenilen zamanlarda ihtiyaç duyulan miktar bulunamamıştır. Bazen de bağış için gönüllü olarak kendilerini kaydettirenler, bağışlarını getirmemişlerdir. Nitekim Heyet-i Milliyeler bu gibi durumlardan yakınmışlardır⁹⁰.

Isparta sancağından da Kuvâ-yı Milliye teşkilatlarına büyük miktarlarda yardım yapılmıştır. Mesela Ağustos (1919) başlarında Isparta ve Eğirdir Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tarafından cepheye 1.000 lira gönderilmiştir. Keçiborlu da, 50 çuval buğdayı trenle Denizli'ye yollamıştır. 1919 yılından 1920 yılına kadar Isparta sancağı tarafından Nazilli'ye çok miktarda erzak ve para yardımı yapılmıştır. Bunların içerisinde yiyecek maddeleri bulunduğu gibi elbise, çorap gibi giyecek maddeleri de bulunmaktadır. Demirci Mehmet Efe, 16 Ocak 1920'de Isparta'ya gelmiş ve buradaki milli heyetten 30.000 lira para talebinde bulunmuş ve Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından Demirci'ye 20.000 lira verilmiştir. Cephenin erzak ihtiyacının temininde de Isparta sancağının büyük gayretleri görülmüştür. Uluborlu'da yetkililerin gayretleri neticesinde 50.000 kiloya yakın hububat toplanmış ve ilgili yerlere iletilmiştir⁹¹.

Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçları doğrultusunda, Burdur'dan da, cephelere önemli miktarda yardım ulaştırılmıştır. Mesela Burdurlular, Aydın'a 100.000 kilo arpa, buğday, 500 davar ve 200 lira göndermişlerdir⁹². 1920 yılında Hafız İbrahim, yardım toplamak gayesiyle Burdur'a geldiğinde kendisine 500 lira verilmiştir⁹³. Yine İkinci Nazilli Kongresine katılmak için yola çıkan Muğla delegeleri de beraberlerinde getirdikleri 11.000 lirayı aşkın parayı Heyet-i Merkeziye'ye vermişlerdir⁹⁴.

Heyet-i Merkeziyeler yardım toplanması hususunda adaletli davranmak için büyük gayret sarf etmişlerdir. Bu hususa örnek olması bakımından mesela Konakpınar halkının fakir ve zayıflarına dokunulmamak kaydıyla zenginlerinden 2.000 lira istenmiştir⁹⁵. Burada görülen şudur ki; Heyet-i Merkeziyeler bağış toplanması hususunda fakir fukaraya olabildiğince yüklenmemişlerdir. Zaten

⁹⁰ Mesela Denizli Heyet-i Milliyesi 2. Şube Müdüriyetine bu hususta bir yakınma iletilmiş ve şöyle denilmiştir: "...Muvazzaaf askerler Kazıkbeli'ne kadar sevk olunabiliyor. Buradan cem olunan iane 600 lira kadar bir şey. İane vermeği taahhüt eden köyler zamanında getirmiyorlar. Gönüllü kayıt olunanlar icabında meydanda görünmüyorlar ve bunların müsellehan gelip ara sıra ahaliyi tazyik ettiklerini işittim. İş yapmak için kuvve-i icraiyye mefkut. Hülasa burada esaslı bir teşkilat mevcut değildir. Ahmed Ragıp." Bkz. Tütenk (1949): 58.

⁹¹ Isparta sancağından yapılan yardımlar hakkında geniş bilgi için bkz. Köstüklü (1999): 130-134.

⁹² Tütenk (1949): 63.

⁹³ Burdur sancağından yapılan yardımlar hakkında geniş bilgi için bkz. Köstüklü (1999): 134-137.

⁹⁴ Ünal Türkeş (1973). *Kurtuluş Savaşı'nda Muğla Cilt: I-II*, İstanbul: 331.

⁹⁵ Bolak (1990): 99-100.

aynı ve nakdi teberrûnun toplanmasında bilirkişilerin raporları doğrultusunda hareket edilmesi yönünde alınan karar da⁹⁶ bu noktaya temas etmektedir. Toplanan bu yardımların nasıl kullanılması gerektiği hususunda da Heyet-i Merkeziye üyeleri, üzerlerine düşeni yapmışlardır. Bu suretle halkın yapmış olduğu bağışlar, gereksiz harcamalarla telef edilmemiş, bilakis cephedeki birliklerin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmıştır⁹⁷.

Sonuç

Yunanlıların İzmir’i işgaliyle birlikte, işgallere karşı olan Redd-i İlhak Cemiyetlerinin gayretleri neticesinde Batı Anadolu’da işgalci kuvvetlere karşı silahlı direniş teşkilatları ortaya çıkmıştır. Kuvâ-yı Milliye olarak adlandırılan bu düzensiz teşkilatlar vasıtasıyla Yunanlılara karşı ciddi bir mücadeleye girişilmiştir. Maksat; memleketin işgallerden arındırılmasını sağlamaktır. Bütün maddi imkânsızlıklara rağmen düzenli Yunan ordusuna karşı *düzensiz birlikler* olan Kuvâ-yı Milliyeler özverili bir şekilde mücadele etmişlerdir. İşgallere karşı direnişi gerçekleştiren Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçlarının düzenli bir şekilde karşılanabilmesi için Balıkesir ve Nazilli’de kongreler tertip edilmiştir. Alaşehir Kongresi öncesinde toplanan Balıkesir ve Nazilli kongreleri, Batı Anadolu Bölgesinde belli illeri kapsayarak birbirlerinden bağımsız olarak toplanmışlardı. Alaşehir Kongresi ise Batı Anadolu’nun tamamına hitap eden bir kongre olmuş; bu kongrede alınan kararlar Batı Anadolu’daki milli teşkilatların tamamı tarafından kabul edilmiştir. Alaşehir Kongresinde de önceki kongrelerde olduğu gibi Kuvâ-yı Milliye’nin mali bakımdan finansmanı ile ilgili önemli kararlar alınmıştır.

Batı Anadolu’da toplanmış olan kongrelere bütüncül bir şekilde baktığımızda özetle şunları söyleyebiliriz: bu kongrelerde Kuvâ-yı Milliye birliklerinin ihtiyaçları belirlenmiş, bu ihtiyaçların nasıl karşılanacağı hususu ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Öncelikle bir Heyet-i Merkeziye oluşturulmuş, bu Heyet-i Merkeziye’nin halk ile Kuvâ-yı Milliye arasında bağlantıyı kuracak bir teşkilat olması kararlaştırılmıştır. Yani Kuvâ-yı Milliye birlikleri başlarına buyruk bir şekilde halktan yardım talebinde bulunmayacak, ihtiyaçlarını Heyet-i

⁹⁶ Birinci Nazilli Kongresinin ilgili maddesi için bkz. Gökbel (1964): 373.

⁹⁷ Heyet-i Merkeziye’nin topladığı bağışlar hususunda oldukça hassas davrandığı şu cümlelerde rahatlıkla görülebilir: “Balıkesir, 10.12.1335 / Bu gün Heyet-i Merkeziye kasasından Eylül maaşı olarak 40 lira aldım. Otuzunu Cemil’e ve dokuzunu da Arap Hasan Ef. (Merkez memuru Mehmed Bey vasıtasıyla) verdim. Heyet-i Milliye kasasından beş para vermek istemezdim. Fakat arkadaşlarım mecbur etti. Eğer Cemil’e bir vazife bulsa idiler bittabi bende Hareketi Milliyeden para almamak azminde sebat edecektim. Fakat arkadaş ve bilhassa sefil ve perişan bir arkadaş muavenet beni mecbur etti.” Bkz. Çarıklı (1969): 85-86.

Merkeziye'ye iletcek, Heyet-i Merkeziye'de ihtiyaçların karşılanması noktasında elden geldiği ölçüde gayret sarf edecektir. Kongrelerde alınan kararlar gereğince silahlaltına alınan askerlerin yiyeceği, giyeceği, alacağı ücret ve bunun nereden karşılanacağına varıncaya kadar her şey detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur. Hatta genel giderlerin büyüklük ve zenginliğine göre kazalar tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır. Heyet-i Merkeziye emrinde bir Menzil Müfettişliği oluşturulmuştur. Kuvâ-yı Milliye ve Heyet-i Merkeziye üyelerinin maaşları en ince ayrıntısına kadar hesap edilerek belirlenmiştir. Hatta Kuvâ-yı Milliye birliklerine verilecek günlük erzak miktarları dahi tespit edilmiştir. Nihayetinde Heyet-i Merkeziyeler, bütün bunları gerçekleştirme, Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını zor şartlara rağmen en iyi şekilde karşılayabilmek için büyük gayret sarf etmişlerdir. Batı Anadolu halkından Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını karşılamak adına yardım talebinde bulunmuşlardır. Halktan yardım talep edilirken fakir fukara gözetilmiş, mümkün olduğu oranda bunlardan yardım talep edilmemiştir. Toplanan yardımlar, Heyet-i Merkeziye tarafından ihtiyaç sahiplerine aktarılmış, israf ve suiistimallerin önüne geçmek için de gerekli tedbirler alınmıştır. Kuvâ-yı Milliye birliklerinin yeme-içme, giyim-kuşam, silah ve mühimmat noktasındaki ihtiyaçları halkın da fedakârlığı neticesinde dönemin ekonomik şartları göz önüne alındığında ileri düzeyde karşılanmıştır. ©

KAYNAKLAR**Arşiv Belgeleri**

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti (DH-KMS). Belge Nu: 53-2/13.

Gazeteler

Alemdar, 21 Eylül 1335 [21 Eylül 1919], Nu: 179-1579.

İzmir'e Doğru, 16 Teşrin-i Sani 1335 [16 Kasım 1919], Nu: 1.

İzmir'e Doğru, 27 Teşrin-i Sani 1335 [27 Kasım 1919], Nu: 4.

Takoim-i Vekayi, 21 Eylül 1335 [21 Eylül 1919], Nu: 3651.

Yeniğün, 14 Teşrin-i Sani 1334 [14 Kasım 1918], Nu: 71.

Yeniğün, 27 Teşrin-i Sani 1334 [27 Kasım 1918], Nu: 84.

Kitaplar

AKER, M. Şefik (1937). *57. Tümen ve Aydın Cidali*, c. II, İstanbul: Askerî Matbaası.

AKINCI, İbrahim Ethem (1989). *Demirci Akınları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ALBAYRAK, Mustafa (1998). *Millî Mücadele Dönemi'nde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919-2 Ağustos 1920)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

AYDINEL, Sıtkı (2002). *Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye Harekatı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

BAYAR, Celal (1997). *Ben de Yazdım*, c. 7, 8, İstanbul: Sabah Kitapları.

CEBESOY, Ali Fuat (2002). *Kuvâ-yı Milliye'nin İç Yüzü*, İstanbul: Temel Yayınları.

ÇARIKLI, Hacim Muhittin (1969). *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvâ-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)*, Haz. Şerafettin Turan, Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

DAYI, S. Esin (1998). *Nazilli Kongreleri (1919)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2005). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

ERGİL, Doğu (1981). *Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi*, Ankara: Turhan Kitabevi.

GÖKBEL, Âsaf (1964). *Millî Mücadele'de Aydın*, Aydın: Coşkun Matbaası.

GÜRALP, Şerif (1958). *İstiklal Savaşı'nın İç Yüzü*, İstanbul: Dizerkonca Matbaası.

İLGÜREL, Mücteba (1999). *Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

- KONUKÇU, Enver (1999). *Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- KÖSTÜKLÜ, Nuri (1999). *Millî Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- MÜDERRİSOĞLU, Alptekin (1990). *Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- ÖZALP, Kazım (1985). *Millî Mücadele (1919-1922)*, c. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SELEK, Sabahattin (1970). *Millî Mücadele –Ulusal Kurtuluş Savaşı-*, c. I, İstanbul: Ağa-oğlu Yayınevi.
- SOFUOĞLU, Adnan (1994). *Kuvâ-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu (1919-1921)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- TANÖR, Bülent (1998). *Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TANSEL, Selahattin (1991). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c. I, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- TEKELİ, İlhan-Selim İlkin (1989). *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- TÜRKEŞ, Ünal (1973). *Kurtuluş Savaşı'nda Muğla Cilt: I-II*, İstanbul: Yelken Matbaası.
- TÜTENK, Akif (1949). *Millî Mücadele'de Denizli*, İzmir: Denizli Öğretmenler Yardımlaşma Derneği Yayınları.
- Makaleler**
- BOLAK, Ahmet Aydın (1988). "Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 48-98.
- BOLAK, Ahmet Aydın (1990). "Balıkesir Heyet-i Merkezîyesi'nin Karar Defteri", *Millî Mücadele'de Balıkesir*, İstanbul: 69-119.
- ÇARIKLI, Turgut (1988). "Alaşehir Kongresi ve Kongre'de Alınan Kararların Ana Çizgiler ile Açıklanması", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 121-143.
- ERSOY, Doğan (1988). "Alaşehir Kuvâ-yı Milliye Hareketinin Malî Kaynakları", *Millî Mücadele'de Alaşehir Kongresi (16 Ağustos 1985)*, İzmir: 199-205.
- İLGÜREL, Mücteba(1992). "Balıkesir Kongreleri", c. 5, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: 15-17.

- KELEŞYILMAZ, Vahdet (1985). "Millî Mücadele Öncesinde Osmanlı Devleti'nin Ekonomik Durumu ve Kuvâ-yı Milliye'nin Finansmanı", *Askerî Tarih Bülteni Dergisi*, sy.38, Ankara: 58-65.
- MÜDERRİSOĞLU Alptekin (1994). "Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.13, Ankara: 27-53.
- SOFUOĞLU, Adnan (2002). "Mondros Mütarekesi Sonrası Türkiye'nin İşgaline Karşı Millî Direniş: Kuvâ-yı Milliye (1918-1921)", c. 15, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: 618-627.
- TÜRKMAN, Saim (1998). "Kuvâ-yı Milliye'nin İaşe ve İkmali ve Heyet-i Temsiliye'nin Kaynakları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.22, Ankara: 201-210.
- YAMAN, Ahmet Emin (1988). "Anadolu'da Kongre Kararlarında Silahlı Direniş Güçlerinin Malî Finansmanı ile İlgili Hükümler", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sy.1, Ankara: 83-96.